

Stockflecke

P. f. 173

Theol. P. VIII. 367 641.

11
EXPLICATIO

ἑλεγκτικῆ

Evangelii Dominicæ quartæ
post Epiphaniarum Festum.

Quam

DEO DVCE

P R E S I D E

Dn.

JOHANNES GERHARDO

DOCTORE ET PROFESSORE
THEOLOGO.

Suo

Patrono, Præceptore & favitore æter-
nùm honorando

P U B L I C E

ad disputandum proponit

WILHELMUS EGGELINGUS

Cellensis Saxo.

Ad diem

ANNO MDCXVII.

J E N Æ

Typis TOBIE STEINMANNI.

*Reverendissimo, Illustrissimo, Celsissimoq;
Principi ac Domino, Domino*

**CHRISTIANO
ELECTO EPISCOPO
MINDENSI, DUCI BRUNSVI-
CENSI ET LÜNÆBURGENSI,**

Domino meo Clementissimo

*Theologicas hasce positiones
humiliter dedico, demissèq;
offero*

**Wilhelmus Eggelingus
Cellensis Saxo**
Aucto & Respondens.

ANNO MDCXVII

J. E. N. E.

Typis Joannis Steinmannii

Εὐαγγ. τοῦ κυρίου ματθαίου

EVANGELIUM

DOMINICÆ IV. POST

EPIPHAN.

Matth. 8. à v. 23. usq; ad v. 28. Marc. 4. à v. 36. usq; ad
finem cap. Luc. 8. à v. 22. usq; ad v. 26.

Themat. I.

Inter varios errores, quibus delusa *Proœmium.*

olim gentilitas laborabat, hic unus erat, quod mundi regnum credebant Deos ipsos inter se, humano more, fuisse partitos; Jovi enim cœlum, Plutoni inferos; Neptuno verò fratri maria fortè contigisse, delirabant. Unde sunt illæ

ejusdem apud Maronem l. 1. *Æneid.* voces, quibus ventos, regnum suum infestantes, corripit, dicens:

*Maturate fugam, regiq; hæc dicite vestro:
Non illi imperium pelagi, sævumq; tridentem,
Sed mihi sorte datum*

Hinc quoq; apud Ionam c. 1. v. 5. quisq; nautarum suum Deum invocabat. Versabantur enim miseri isti homines, lucerna verbi divini destituti, in summis tenebris; & opinabantur, si vel Neptunum vel alios Deos marinos invocarent, se è periculis suis eripi posse. Ad hanc ergò cœcitatem ex humanis mentibus pellendam, Salvator noster, ubi tot miranda prodigia edidisset in terra, transiit ad mare, ut se terræ, maris, aëris, & omnium Elementorum Dominum comprobaret. Sicut *Psalmes regius* de ipso multò antè vaticinatus erat *Psalm. 89. v. 10. & v. 26. 107. v. 28. 29.* quæ vaticinia luculentè in hoc præsentis textu sunt impleta; dum discipulos, in extremo maris periculo constitutos, unico verbo, à periculo & metu maximo liberavit, increpando ventum & fluctus:

quod factum omnes in stuporem vertit, ut cum admiratione quæ-
rere incœperint, quis ille sit, cui venti & mare obedirent? Nam
ad hoc miraculum nihil est divisio maris rubri facta à Mose Exod. 14.
nihil scissura Jordani tempore Iosue, Ios. 3. nihil ruptura maris fa-
cta pallio Eliæ, 2. Reg. 2. Hi enim omnes aliena virtute præstite-
runt ea omnia; Christus autè propriâ maiestare & potentiâ, ut ve-
rus ille Deus, qui facit mirabilia solus Psal. 172. v. 18. ut admira-
bilis ille filius hominis, cuius pedibus omnia sunt subiecta Psal.
8. v. 8.

Partitio
textus in
tria capi-
tula.

I. Nos, quod summus noster Navarchus bene vortat, mira-
culi huius Expositionem ad tria revocabimus capita, quorum I.
enodabitur τὰ ἀπορρήματα Antecedentia. II. τὰ ἀπαχθήματα concomitantia.
III. τὰ ἐπιβήματα consequentia.

I.
τὰ ἀπορρῆ-
ματα conti-
nent
Temporis
descriptio-
nem.

III. Ad Antecedentia huius miraculi referri possunt 1. Tem-
poris descriptio, quando contigerit hoc miraculum; nempe anno
primo ministerii Christi, & anno tricesimo primo ætatis suæ,
postquam descendisset de monte, & mundasset leprosum, ac curaf-
set paralyticum servum Centurionis, & alios infirmos; & quidem
vespere illius diei, quo Christus prolixam istam concionem para-
bolicam, quæ Matth. 13. cap. describitur, ad finem conduxerat, no-
tante hoc Marco 4. v. 35. In more namq; hoc positum habuit Chri-
stus ut post habitas conciones insignes, insignia quoq; miracula
ederet, idq; duplici de causa 1. ut traditæ doctrinæ certitudo con-
firmaretur Marc. 16. v. 17. Iohan. 5. v. 36. 10. v. 37. 14. v. 11. 2.
ἀπορῆμα atq; usus in exemplis monstraretur.

Exceptio-
nes Iansenii.

IV. Dissentiunt in hac circumstantia temporis nonnulli scri-
ptores Pontificii, ut Iansenius in Concord. Evangel. c. 30. p. 196. expref-
sis verbis contrarium statuens: transfretationem non eadem
illa die contigisse qua Dominus parabolas è navi dixerat. Hancq;
suam opinionem tribus fundamentis probare annititur 1. ex eo
quod Mattheus ante istas parabolas hanc transfretationem describat. 2. quod
Mattheus dicat cap. 13. v. 36. Christum dimissis turbis venisse in domum ac
tunc discipulos interrogasse intellectum parabolæ de zizaniis. Ergo hinc vult
concludere Dominus eodè die domo iterum non est egressus, sed
ibidem mansit, nec transfretavit. 3. quod Lucas postquam illas para-
bolas commemorasset, statim subiiciat cap. 8. v. 22. factum est autem in
una dierum & ipse ascendit in navim. Ex quibus verbis sic colligit: si
eadem

hosp

eadem die, quæ sequuntur, gesta fuissent, quâ superiora, certè di-
cturus fuerat: factum est in hac die, non autem factum est in una
dierum; itaq; cum dicit Marcus, factum est in illa die cum sero es-
set factum, intelligendum diem positum esse pro tempore, ut sit
sensus: factum est in illo tempore, quo scilicet Christus prædica-
bat in Galilæa. Idem statuunt *Iohannes de La Haye cum Euthym. Tom. 1.*
Triumphus Veritat. Super h. l. & Barradius Tom. 2. Conc. Evangelist. l. 5.
cap. 15. p. 317.

V. Nequaquam verò hæ ratiunculæ tanti sunt momenti & *Responso-*
ponderis, ut nos à nostra sententia, & interrupta serie ac cohæ- *nes ad hanc*
rentia historiarum Evangelicarum, quam *E. Chemnitius l. 3. part. 2.*
Harm. Evangel. cap. 54. ad oculum demonstrat, dimoveant. Nam *object.*
quod ad 1. attinet liquidissimè, ex accuratâ lectione Evangelista-
rum, constat, eos non semper omnia dicta & facta eo ordine &
tempore recitasse, & consignasse, quo acciderunt, sed multas Hi-
storias per anticipationem & trajectionem conscripsisse; In quo-
rum numero & præsens historia est habenda, in cujus recitatione
Evangelista Matthæus verum ordinem temporis non observavit,
sed per transpositionem eam consignavit. *Marcum* verò, tanquam
ducem, & monstratorem ordinis, tutò heic sequi possumus, qui
scribit, Christum vespere illius diei, quo concionem parabolicam
habuerat, instituisse cum Apostolis transfretationem in terram
Gergesenorum, cum quo & *Lucas* consentit, qui etiam navigatio-
nem illam parabolæ de semine subjungit *cap. 8. v. 22. & seqq.* Ad
secundum *νενοφύετον* respondetur, Christum quidè, ad finem de-
ductâ primâ concione, quam prope mare habuerat, domum con-
cessisse, dubio procul, quasi illa nocte ibi esset mansurus, & quieti
se se traditurus, ut qui totum diem miracula edendo, cum acerrimis
hostibus disputando & concionando, vires consumserat; domi
quoq; rogatum à discipulis parabolam de zizaniis explicasse:
verum cum videret turbam dimissam rursus ad ædes in quibus
morabatur *Iesus* turmatim confluere, animus mutavit, & man-
datum dedit discipulis de transfretando in ripam ulteriorem, eo-
dem die, à *ἡντιν ἑσπερας* vespere facta, quæ apud Judæos hora nona,
hoc est, post tertiam nostram pomeridianam incipiebat. Ad 3.
Resp. Quod quando *Evangelista Lucas cap. 8. v. 22.* dicit: factum est
ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν in una dierum; vocabulum *μίας* non indefinite esse
accipien-

accipiendum, pro quodam die uti *Erasmus, Iansenius, Barradius, Eulby-
mius, & alii* reddiderunt, sed pro primo die septimanæ, qui nobis
est dies dominicus, quo modo passim in Historia Evangelica per
μῆρας sive τῶν ἡμερῶν sive τῶν σαββάτων primus dies septimanæ intelli-
gitur, sicut manifestè videre licet in historia resurrectionis Christi
*Marc. 16. v. 2. Luc. 24. v. 1. Iohan. 20. v. 1. & 19. Act. 20. v. 7. 1. Cor. 16.
v. 2.* Desumptum hoc est ex *Mose* qui *Gen. 1. v. 5.* scribit, quod postquā
Deus creasset lucem, eamq; à tenebris distinxisset, facta fuerit *ἡμέ-
ρα μία dies una*, scil. septimanæ. Hinc *LXX. Interpretes* hoc observa-
vere voluerunt, eam vocarunt τῶν μῆρας *Exod. 40. v. 2. Num. 1. v. 1.
Ezech. 26. v. 1. Hagg. 1. v. 1.* Hic dies loco Sabbathi postea totus est
consecratus, & sacris ministerii exercitiis destinatus, indeq; ἡμέρα
κατακλιθεῖς dictus *Apoc. 1. v. 10.* Cujus mutationis Sabbathi Judaici in-
dominicum diem Christianorum, præludium aliquod fuit, quod
Christus sæpius primum diem septimanæ proximum à Sabbatho,
quàm alium, docendo, & miracula edendo, insumserit, ut scribit
Chemnitius l. 3. part. 2. Harm. Evang. cap. 64.

2. Christi
in navicu-
lam ingres-
sionem.

VI. Progressus itaq; Christus è domo extra urbem ad navale
usq; turbam, quæ catervatim sequebatur, dimisit; ipse vero cum
discipulis in navim ascendit, ut *Matth. cap. 8. v. 23. & Lucas cap. 8.
v. 22.* tradunt. *Marcus v.* scribit quod discipuli, qui præiverant,
eū assumserint, ita ut erat in navi c. 4. v. 36. Et hoc alterum est, quod
hæc notandum, Christi videl. in naviculam ingressio. Circa quæ
Evangelistarum collatione & narratione, quæ hic aliquo modo
variat, sequentia sunt evolvenda: 1. quod εἰς τὸ πλοῖον in navim inter-
pretes nonnulli vertant diminutivè, tanquam si scriptum esset εἰς τὸ
πλοῖον in naviculâ, quod sibi persuadeant, id quod facile creditu
est, non admodum magna navigia hic adfuisse, sicut ferè solet
parvorum sive ad trajetum sive ad piscationem usus esse. Tripli-
cem verò ob rationem Christus in navicula & non in majori navi
trajicere voluit. 1. propter commendandum miraculum, quod majus es-
se claret, cum parva navicula in tam magna tempestate non ob-
tineret. 2. propter humilitatis exemplum. Nam contra superbiam ho-
minis Christus veniens, in omnibus humilia & parva elegit, 3. pro-
pter designandum mysterium, ut per pœnitentiam, & crucis tolerantiam,
quæ duo huic naviculæ comparantur, ut infra thes. 18. audiemus,
discipulos

discipulos Christi sequamur. II. quod Mattheus significet Christum
præcepisse discipulis suis transfretare antequam esset in navi v. 18. Lucas vtro
& magis adhuc Marcus indicet, id præcepisse illis cum jam esset in
navi. Sic enim Lucas habet: Ipse ascendit in naviculam & discipuli ejus
& ait ad illos, trajiciamus in ulteriorem ripam. Verum, ut omnium Ev-
angelistarū constet narratio, cū Iansenio Harm. Evangelist. c. 3. p. 196.
& Barradio Tom. 2. in Concord. Evāng. l. 5. c. 15. dicimus bis & fortē
etiam ter dicta esse hæc verba à Domino transfretemus 1. longius à
navi cum adhuc in civitate esset, quod vult Martham. 2. cum jam
ad mare accessisset. 3. cum navim cum suis discipulis conscendisset,
referent Lucas, III. quod à Luca bis repetatur & ascenderunt cap. 8.
v. 22. quod ultimum tamen, ἀνέβη, non significat ascendisse di-
scipulos in navim, hoc enim prius ἀνέβη innuit: sed solventes à lit-
tore ascendisse in altum seu profundū maris, Est enim verbū ἀνέβη
quod significat è portu solvo, ideoq; Pagninus vertit: & solverunt. Bi-
blia regia, & præcedi sum. IV. Quod Marcus dicat discipulos Christū assu-
misse ita ut esset in navi c. 4. v. 36. quæ verba variè à variis explicantur.
Barradius Tom. 2. in Conc. Evangelist. l. 5. c. 15. p. 3 17. quadruplicem
horum verborum sensum adfert 1. scribit assumunt eum in pelagus ita
ut erat in navi: quomodo autem erat in navi, docet idem Marcus, cum sic ait
v. 38. & erat ipse in puppi super cervical dormiens: Etenim Dominus fessus
ambulando & concionando in puppim se receperat; & super cervical con-
quiescebat. Hunc igitur situm Evangelista indicat, cum ait, assumunt eum ita
ut erat in puppi, super-cervical, ut postea dormiret. 2. Et dimittens tur-
bas assumunt eum in navi, vel in navim, ita ut erat cinctus turba, quasi dicat,
e medio multitudinis, quæ circumdabat illum, susceperunt eum in scapham.
3. Assumunt eum in navim, ita ut erat sine cibo aut potu ullo, non enim
curabat Dominus cibum itinere necessarium. 4. Illud, ita ut erat, referri
potest ad navim in hanc sententiam: assumunt eum in navim, ita ut erat,
scilicet navis, sine ullo ornamento, sine ullo tapete, assumunt eum in ipsas
navis tabulas, in quibus jacens somnum cepit. Iansenius Harm. Evāngel.
cap. 30. p. 196. ita hæc verba Marci explicat: discipuli dimittentes tur-
bam. h. e. separantes se à turba, solvendo scilicet à litore, assumerunt eum in
altum sil. & profundum maris, sicut erat in navi, docens populum. Non
in illud in navi conjungendū est cum verbo assumerunt, quasi prius non sus-
cepit in navi, nam sic dicendum fuisset in navim: sed significare voluit Evan-
gelista discipulos jussos transfretare Christum, ita ut sederet in navi, docens
populum.

assumunt in navi

populum antequam seum illum maret, quem postea mutavit, significans hoc modo promptam ac celerem executionem discipulorum. Chennitium in Harm. Evang. l. 3. part. 2. c. 64. binas horum verborum explicationes adfert & dicit: hæc verba vel, 1. ita accipi possunt, quod non sit facta magna præparatio & importatio commentus, aut aliarum rerum necessarium; sed sicut ex domo sua accesserat, ut ita conveniat cum eo, quod modo scribere dixerat, se non habere quo caput inclinet Matth. 8. v. 20. vel 2. quod ita se in navim composuerit, ac si denuo ex ea concionaturus esset. Conveniunt hæc explicationes ferè cum tertiâ Barradii & Lansenii; cumq; præ reliquis textui videantur accommodatiores, illas, relicto interim unicuiq; de reliquis liberè judicandi iudicio, hoc loco retinemus.

3. Concomitantium multitudinem.

VII. Et ad tertium hujus primi capituli membrum properamus, quod est: *Concomitantium multitudo*; quæ fuisse discipuli Christum secuti: itemq; navigiola alia, quæ cum Christo erant Marc. 4. v. 36. ubi per metonymiâ subjecti auditores & spectatores Christi, qui in aliis navigiis vehebantur, sunt intelligendi. Quævis enim Dominus plebi valedixerat, atq; sic eam dimiserat: tamen non omnes volunt discedere, sed quidam ipsorum alia navigiola arripiunt, & in iis ipsum sequuntur, quem enim totum diem concionantem audierant, eidem silenti adhærere cupiunt; ut vel ex solo conspectu, vel præsentia, consolationem aliquam, & spirituale gaudium haurirent. Cajetanus putat, naves illas initio quidem, cum jam discipuli Dominum in mari assumerent, cum navi, in qua erat Christus, fuisse, verum eas ibi derelictas, nec simul cum navi illa profectas. Sed rectius secundum alios intelligitur, & has simul cum Christo profectas imò & idem periculum perpeffas fuisse, quia 1. Marcus hoc disertis verbis asserit cap. 4. v. 36. & illæ naves erant cum illo, vel cum illa, nam apud Græcos relativum ἀπὸ τοῦ referri potest vel ad Christum, vel ad dativum πλοῖον, id est navi, 2. quia Matthæus v. 27. dicit, homines miratos dixisse, qualis est hic? non dixisset autem homines, si soli discipuli hujus miraculi spectatores extitissent, & admirati fuissent, & non etiam reliqua turba.

4. Loci denominationem.

IX. Quartò, loci denominatio à Luca quoq; additur cap. 8. v. 23. his verbis: *Trajectiamus in ulteriorē ripam stagni Matth. v. 24. vocat mare*, phrasi Hebræorum, qui quamvis aquarum collectionem mare appellitare consueverunt. Complura verò iste lacus sive stagnum fortitur nomina, 1. dicitur *mare Galilææ* à regione Galaaditide, juxta quam

quam situm est, & quam à regione Gadarenorum separat. 2. *Lacus Tiberiadis*. 3. *Genesareth*: Et fuit aquæ admodum dulcis ac potabilis, habens longitudinem centum stadiorum, & latitudinem quadraginta, undiq; in littora & arenas desinens, teste *Iosepho l. 3. de bello Jud. cap. 18.* juxta hoc mare seu stagnum Jesus plerunq; versabatur, docebat, miracula edebat, quamdiu in Galilæa agebat. Jam, quietis ergo, ad illud se recepit, & in ejus ripam ulteriorem, sive oppositam, cum discipulis transfretare fuit animatus. *Tria enim Dominus legitur habuisse refugia: maris scilicet montis, & deserti,* ad quorum unum refugit, quoties à turba fuit compressus.

IX. Quid vero V. inter navigandum accidit? *Periculosam mari* s. *Maria commotio-*
commotio v. 24. Et ecce motus magnus factus est in mari, adeo ut navis ope- *nem.*
viretur fluctibus. Describitur hæc tempestas 1. particula notante idè, *Descriptio*
exorta
Tempesta-
tia.
quæ est Asteriscus Spiritus sancti, cujus usus admodum fre-
quens est, quoties in Scripturis aliquid benè notandum, diligen-
ter inveniendum, & accuratè considerandum proponitur, sicut ex-
empla ostendunt *Iohan. 1. v. 36. Marc. 16. v. 6. Ioh. 19. v. 14. Esa. 12.*
v. 2. cap. 7. v. 14. interdum etiam hæc particula alia significationis
officia in Scriptura obit. Significat enim 1. *promittit alicujus,*
qui paratus est ad obediendum ut 2. *Sam. 15. v. 26. Psal. 40. v. 8. Esa.*
6. v. 7. Luc. 1. v. 38. Hebr. 10. v. 7. 2. *affirmationem & certitudinem* *Genes.*
29. v. 1. Exod. 32. v. 9. 3. *monstrat & exhibet rem presentem* *Genes.*
ferè oriola Exod. 31. v. 6. Vide Dn. Doct. Finckium observat. 3. *super*
hanc Domin. 11. à causaprocreante, quæ fuit *Luca 8. v. 23. & Marco 4.*
v. 37. testibus turbo venti in lacu descendens. In græco est vocabulū *λαί-*
μα, quod teste *Aristotele* de mundo significat *πύμα βίαιον τοῦ εὐδ-*
μῆρος κατὰ τὸν ἀπὸ ventum violentum qui infernè sursum versus repente con-
volvitur. Hic vehemens & procellosus ventus, navim apprehendens,
rapavit & rotavit, quo periculo nullum aliud in aquis interitui
potest esse propius. III. *à fluctuum* in navim irruptione, quorum tan-
ta copia in navim projiciebatur, ut ipsa à fluctibus operiretur, &
aquis marinis impleretur, hauri secus, quam hydriæ in nuptiis
Galileis impletæ fuerunt *Iohan. 2. v. 7.* ut dictio græca apud *Marcum*
4. v. 37. ὑετιζοῦσα, qua Evangelista illic loci etiam usus est, innuit.
Ex quibus colligere licet, non fuisse hanc tempestatem vulgarem;
sed inusitatam & supra modum terribilè, ac si quidam terræ motus
factus

factus esset, unde etiam *scilicet* dicitur, quæ vox talem concussio-
 nem & quassationem significat, qualis in terræ motu fieri solet. Et
 quamvis naturæ viribus hanc tempestatem potuisse contingere
 non sit dubium, attamen à Christo miraculo fuisse effectam, *Chry-*
sostom. docet his verbis; *Non ex se orta est tempestas, sed Christi imperio.*
Et Origenes hom. 6. Tempestas, inquit, non ex se orta est, sed potestati pa-
ruit imperantis ejus qui educit ventos de thesauris suis. Item: *Ingressus Do-*
minus in naviculam facit turbari mare, commovit ventos, concitavit fluctus,
corpore dormiebat, divinitate verò mare concitabat. Causam hujus com-
 motionis & concitatae tempestatis, *Beda in Luc. 8. ex Ambrosio* sta-
 tuit fuisse *Judam proditorem*, qui unà cum reliquis discipulis in navi
 vehebatur, Sed non videtur hæc causa satis prægnans & valida,
 nondum enim 1. Judas tum temporis erat impius, ita ut proderet
 suâ impietate. 2. ortâ tempestate reliquæ quoq; naviculæ, in qui-
 bus Judas non erat, non fuerunt prorsus extra discrimen, Ergo Ju-
 dae probitati vel improbitati hæc procella simpliciter tribuenda nō
 est. Sed verius & rectius docetur, Christū hanc tempestatē excitasse,
 vel potius Diabolo excitari permisisse 1. propter divinæ potentia de-
 clarationem, quod ille ipse sit, de quo *Psalmistæ* canit *Psal. 88. v. 10. Tu*
dominarius potestati maris; Item *Psal. 106. v. 29. 135. v. 6. 139. v. 9. Eja. 51.*
v. 10. 44. v. 27. Jerem. 5. v. 22. Job. 9. v. 26. Hinc *Augustinus*: *facta est*
magna potestas, ut magnum appareret miraculum. 2. propter discipulorum
instructionem, ut Apostoli discerent, quantum adhuc ipsis deesse
 ad perfectionem Apostolatus, utq; hanc imperfectionem fidei,
 agnoscerent; & de Christo majorem fidem & existimationem
 conciperent. Unde *Theophylactus*: *permisit, inquit, Dominus tem-*
pestatem oriri, ut discipuli exercerentur, & ut per miraculum crederent. Et
Johannes Ferus super h. l. p. 151. scribit: *Tempestas orta est, ut discipulis*
incuteret timorem, timor compelleret ad clamorem, clamor & oratio in duc-
ret Christum ad miraculi operationem, miraculum duceret homines ad fidem.

8. Crispi ob-
dormitionē

X. VI. Consideranda venit Christi obdormitio. Ingruente n. tem-
 pestate, Christus ex præcedentibus laboribus diurnis lassus, obdor-
 mivit in puppi v. 24. & quidem super Cervical, quod Marcus addit 4.
 v. 38. Hoc Cervical, dicit *Euthymius*, ex ligno in ipsa puppi fuisse fabricatū,
 Idem quoq; statuit *Theophyl.* super Cervical, inquit, dormit, quod in
 navi erat, nimirum ligneum. Sed *Barrad, Tom. 2. Conc. Evangelist. l. 5. c. 15.*
 p. 318. ad hoc ita responderet: *Nomen græcū τῆρος ut ὀδῶνον à capite deri-*
vatur, & latinū Cervical, à cervice deductum pulvinar significat, quod capiti
servit

sive cervicis supponitur. Unde hac explicatio de ligno non potest subsistere.
 Non a. simulatus hic formus fuit, ut quidam putant, sed verus &
 naturalis, sicut *Ionas* verè dormivit in navi *Ion. 1. v. 5.* Loquitur qui-
 dè Scriptura aliàs de Deo quasi dormiat, ut *Psal. 44. v. 2.* *Evigila, ut*
quid dormis Domine? Jer. 31. v. 26. sed hæc dicta non *διωπνέτω* sed *ἀνθεω-*
πνέτω, & secundum nostrum sensum, ad quem se Scriptura accom-
 modat, sunt intelligenda; relatâ hûc consolatione *Psal. 121. v. 4.* *Eccē*
qui custodit Israel, non dormit, neq. dormitat. Et quomodo dormiret qui sic cu-
rat unumquemq. nostrum, tanquam solū curet, & sic omnes tanquam singulos?
August. l. 3. Conf. c. 11. In hac historia autè Christus verè dormivit,
 juxta humanâ naturâ, interim nihilominus ut verus Deus vigila-
 vit, omnia vidit & audivit. Non n. est mutus vel surdus, ut *Baal 1.*
Reg. 18. aut cæcus ceu *Supiter Cretensis* & *Plutus*, nec interdum absens
 aut peregrè profectus; sed ubiq; præsens omnia videns & omnia
 potenter regens. Cur verò hic Dominus in difficilimis Apostolorum
 periculis indormit? 1. ut ostenderet susceptæ humanæ naturæ veritatem.
 Unde *Lycanus, dormis, inquit, Dominus ut veritas humane nature in eo*
ostenderetur, & ut discipuli, in periculo positi ad ipsum recurrerent. Et *Ori-*
genes: Etsi, inquit, res mirabilis, & stupenda, qui nunquam dormit, neq. dor-
mitat (scil. Deus) dormire dicitur, dormiebat quidem corpore, sed vigila-
bat Deitate, demonstrans quod verum humanum portabat corpus. 2. Ut ex orta
tempestate, ipso dormiente, major esset timoris & invocandi ejus opem occasio,
 si enim ipso vigilante tempestas hæc oborta fuisset, aut non tanto-
 pere timuissent discipuli, confisi incarnali Magistri vigilantis præ-
 sentia, in qua toti defixi erant; aut fluctuum sedatione ipsi non adtri-
 buissent. 3. secundum *Hilarium* Christus quoq; dormivit, ut afflictis ho-
 minibus Deū sepe quasi dormire doceret dñi liberare non festinat. Nam *Chri-*
stus Deus aliquib. semper vigilat, ut beatis in cælo; aliquibus sem-
per dormit, ut in inferno damnatis, quos nunquam liberat: aliqui-
bus aliquando vigilat aliquando dormit; ut hominib. in hoc mun-
do exsistentibus, vigilat cum in afflictione vel in periculis adjuvat
 vel liberat, sed dormire dicitur, quando illos tribulari permittit.

XI. VII. Et ultimò heic occurrit Christi à discipulis excitatio & 7. Christi
 opis imploratio v. 25. his verbis: *Et accedentes discipuli excitaverunt eum* excitatio-
 dicentes, *Domine serva nos, perimus,* Marcus habet c. 4. v. 38. *Præceptor non est deus q. opia* nem, ejus-
 tibi curæ quod perimus. Lucas 8. v. 24. *præceptor, præceptor perimus. Qui implora-* tionem,
 bus titulis rationes includunt cur ad Jesum accurrant 1. quia de-
 heat, 2. quia possit opem ferre. Quod debeat, id inde eliciunt, quia sit

διδάσκαλος & *ἐπιστάτης*, quā voculā peculiariter *Lucas* delectatus est, dum bis illam repetivit. Nam *ἐπιστάτης* præterquam quod Præceptorem vel Pædagogum designat, propriè significat *curatorem alicujus rei*, idem quod *ἐπιμελητής* qui diligentem curam gerit, sicut dicuntur *ἐπιστάται ποιμένων* gregis curatores; & *γυμνασιῶν ἐπιστάτης* Gymnasii curator. Sed & ii qui Reipubl. curam gerunt *ἐπιστάται* dicuntur ut ex Suida constat. Et in acie *ἐπιστάτης* dicitur, qui alteri commilitoni est substitutus, ut ei succenturiatus succedat, *δασί* ex *ἰβη* enses. Ita etiam 4. Reg. ult. v. 19. respondet hebræo *רַב־עַמִּי* quod significat eum, cui administratio aliqua commissa est. Itaq; non potuit hic Christus discipulis denegare suum auxilium, & protectionem, cum illis sit præfectus à Deo, & ipsi sint ejus curæ commisi, ut salutem ipsorum procuret. Quod vero possit auxiliari, id illo vocabulo indigitatur, quod ipsum vocant *κύριον* Dominum, quod quidem nomen respondet Tetragrammato Jehovæ, & designat omnipotentem Dominum, cujus mysterio omnia sunt subjecta. Hoc in loco Syrus habet vocabulum *דָּוִד* quod significat Dominum, sed cum appositione rei alicujus, ut Amos cap. 1. v. 1. *דָּוִד אֱמִי* Dominus pecorum, & Deus dicitur *דָּוִד עַמִּי* Dominus mundi. Hic verò absolute ponitur, quia vere est absolute Dominus omnium, sicuti paulò post ipso facto ostender.

II.
 In *ἔπειτα*
ἔπειτα con-
 tinent duo:
 1. Christi
 alloquium,

XII. Sequuntur jam secundo *τὰ ἔπειτα*, quæ continent ipsam tempestatis sedationem, in qua observandum 1. Christi alloquium, sive discipulorum objurgatio, ob pusillanimitatem & incredulitatem, adhibita exclamatione: *quid timidi estis ὀλίγη πίστις* prædicitur v. 26. Hic 1. de ordine verborum Evangelistarum dubium occurrit, increpavit enim Dominus & discipulos suos, & maris tempestatem; sed incertum ex Evangelistis utra objurgatio fuerit prior, nisi quod ex *Matthæo* magis apparet, atq; ex ipsis verbis Salvatoris, priorem fuisse discipulorum increpationem, quanquam eam *Matthæus* & *Lucas* posteriori loco ponant. *Matthæus* enim magis videtur heic ordinem observasse dum dicit v. 26. *tunc surgens Iesus, increpavit ventos & mare, & facta est tranquillitas magna.* 2. Illud, quid timiditatis, significat discipulos adhuc timore periculi præsentis correptos fuisse, 3. quia prius certè congruebat, ut tolleret animorum turbationem, quam turbationem maris, quod fidei imperfectio obesse posset faciendo miraculo. Semper enim ferè fidem Domini,

nus, antequam miraculum operetur, exigit, sicut videmus in ten-
 tationibus Sanctorum. Hinc Chrysof. homil. 29. antequam inquit,
 undas aquarum Christus deprimeret, nimios animorum fluctus sedavit.
 II. Hic quaeritur, cur Christus Apostolos tam graviter reprehenderit,
 cum liceat in omnibus adversitatibus & periculis ad eum accurre-
 re: Resp. Christus ipfos non reprehendit propterea 1. quod
 in periculo mortis timere esset peccatum, minimè, hoc enim est
 naturale, & homini allas in fide minimè titubanti, accidere potest;
 ideoq; non simpliciter dicit, quid timidi estis, sed dicit τὶ δειλοὶ εἰσὶ ἔτεο
 quid timidi estis sic? quasi dicat: Was dürstst ihr so gar erschrecken?
 Quemadmodum enim Paulus etiam à Christianis non exigit, ut
 de dormientibus planè non contristentur, sed hoc requirit, ne
 contristentur sicut gentes, quæ spem non habent 1. Theff. 4. v. 13.
 ita Christus non exigit à suis, ut planè sint absq; ullo timore in-
 rebus arduis, sed ut non sic timeant, id est, quemadmodù illi qui fi-
 dè non habent. Unde & in Marco additur cap. 4. v. 40. πῶς ἐκ ἐχθρῶ
 πῶς, quomodo non habetis fidem? & in Luca cap. 8. v. 25. πῶς ἐστὶν ἡ πί-
 στις ὑμῶν; 2. Neq; ideo quod ipsum excitassent, ipsiusq; opem
 implorassent; utrumq; enim expetit & vult Psal. 50. v. 15. sed pro-
 pretea objurgat 1. quod adeò modicæ essent fidei, neq; ex tot
 miraculis tantùm profecissent, ut non tam anxie & muliebriter
 in periculo hoc, satis licet gravi, trepidarent; animumq; planè ab-
 jicerent, 2. quod in sua precatone Domino tentant præscribere,
 quando juvare debeat, nimirum confestim, sine omni mora, id
 enim nisi fiat, de se actum esse penitus. 3. quod ex impatientia
 propemodum cum Domino expostulant, quasi incolumitatem
 discipulorum non patiatur sibi esse cordi, ita enim refert illorum
 verba Marcus cap. 4. v. 38. Præceptor non est tibi cura quod perimus. Hinc
 Ambrosius super Luc. arguuntur discipuli, quod præsentem Christo timebant,
 cum utiq; ibi aderat, qui perire non poterat. Et Chrysof. super Matth. ar-
 guendi erant, quod non decenter de Christo opinionem habebant, quod hoc
 signum videtur, quod excitaverunt eum, & sic putabant quòd excitatus pote-
 rat mare intrepere: nondum autem dormiens.

XIII. II. Prodigium ipsum: in quo occurrit 1. Actus & modus a-
 gendi seu causa instrumentalis; quæ fuit objurgatio ventorum & flu-
 tuum v. 26. tunc excitatus intrepavit ventos & mare. In Græco est ver-
 bum ἐκείνη τῆ ἰσχύϊ, quo omnes tres Evangelistæ utuntur, & respondet

2.
 Prodigium
 ipsum, in
 quo duo no-
 tanda:

hebræo **וַיִּצְעַק** quod significat *intrepere*, multis verbis & clamore in aliquem invehi; vel cum cōminatione & ira durius alloqui. Ita tribuitur *Genes. 37. v. 10. Iacobo*, qui objurgavit filium *Iosephum*, ob narrata somnia, Item *Rhur 2. v. 16. Christo* Dæmones objurgant *Matth. 17. v. 18. Luc. 4. v. 35. & v. 41. cap. 9. v. 42.* Et licet proprie creaturas sensibiles & rationales increpatus, ut ex allatis exemplis videre est; tamen Christus eadem vocula hic vastum ac curiosum mare increpare voluit, non quod sensibile esset, ut quidam hæreticorum crediderunt; sed 1. ad ostendendū vocē suā etiam esse efficacem in has creaturas; easq; se suā voluntati & imperio habere subiectas, quod solius est Dei creatoris, Unde hujus vocis frequens quoque est usus in sacris, cum de Dei in impetuosum mare imperio agitur, ut *Psal. 103. v. 7. Psal. 105. v. 9. Nabum. 1. v. 4.* Hinc Hieron. *super h. l.* Et ex hoc loco, ait, intelligimus, quod omnes creaturae sentiant Creatorem. Quas enim increpavit, & quibus imperavit, sentiunt imperantem, non errore hæreticorum, qui omnia putant animantia, sed majestate conditoris, quæ apud nos sunt insensibilia, illi sunt sensibilia. Senti ire autē creatorem has creaturas dicit, quod vox ejus in eas esset efficax. 2. Christus quoq; teste *Maldonato super h. l.* loquitur ventis, tempestati, aliisq; rebus similibus perinde ac si malis spiritibus loqueretur, ideo, quia tempestates sæpe per malos spiritus immittuntur, sicut *Sathan* immisit ventum validū à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, ubi filii filiarq; *Iobi* cōvivabantur, ita ut eos domus obruerent *Iob. 1. v. 19.*

2.
Effectus.

XIV. 2. Effectus, qui indicatur his verbis *v. 26. καὶ ἐξέτελλε τὸ πνεῦμα καὶ ἤσυχον ἔγενετο ἡ θάλασσα*, facta est tranquillitas magna. καὶ ἤσυχον significat non tantum tranquillitatē, sed & serenitatē & derivatur *μετὰ τὸ γελᾶν* à ridendo teste *Henrico Stephano*, quod sc. aër cum tranquillus & serenus est, quasi vultu sereno rideat, Et talis serenitas etiā hic facta est, ut non tantū ventus cessaverit, mare sēvū quieverit; sed etiā serenitas maxima oborta sit, ita ut ne vestigiū quidē turbationis remanserit, cum aliās naturale sit, ut fluctibus cessantibus, per aliquantū temporis spaciū, aquæ concutiantur. Idq; factū 1. ut hæc magna tranquillitas nō naturæ sed miraculo adscriberetur. Unde *Chryl. sup. h. l. dicit*: tria sunt simul cum facta miracula 1. quod ad Christi verbū magnus ventus omnino siluit, 2. quod mari tempestas confestim soluta exiit, 3. quod mare à deo quietatum subito fuit, quod nullū vestigiū turbationis remansit. 11, ut gaudium & consolatio discipulorum, tanto esset major & impetiosior. Nam pro modo afflictionis, tolet esse & consolationis modus. Sic *Tobias* post cæcitatem recuperat visum, videtq; filios filiorū, &

ut ait Scriptura, reliquū vitæ suæ in gaudio fuit *Tob. 14. v. 1. & seqq.*
Ira *Iobus* post plagas suas accepit omnia duplicia, & post illas vixit
annis 140. & vidit filios filiorum *Iobi c. ult.* Sic *Ioseph* post exilium
& carceres; sic *David* post longam *Saulis* persecutionē; sic *Iacob* post
longū de *Iosepho* perditio mœrorem, tranquillitatem maximam in-
venerunt *Gen. 47.* Et hoc est quod *David* dixit *Psal. 93. secundum mul-*
titudinē dolorū meorum consolationes tuæ latificarunt animam meam &c.

XV. Tertiō & ultimō cōsideranda veniunt *τὰ ἐπιβρυα consequen-*
tia hujus miraculi; quorū tria subjiciuntur: 1. *Est timor magnus, secun-*
dum *Marcū c. 4. v. 41. & Lucā c. 8. v. 25.* qui timor non fuit servilis & hy-
pocriticę malitiæ, qui abalienatione & odio nō caret; sed timor pu-
doris & reverentiæ, ortus, 1. Ex recordatione verborū Christi, qui-
bus discipulos pusillanimitatis redarguerat. Nā memoriā repetunt
quid antehac ex Christo audierāt in cōcione, in monte *Matth. 6. v. 30.*
ubi dicitur & exigua fide præditos parū differre a gentilibus dixe-
rar. Agnoscunt ergo se hac sua pusillanimitate non parū deviasse a
statu & conditione suæ vocationis. 2. Ex consideratione suæ infir-
mitatis, & cōtra Magistri sui majestatis; qua agnoscunt se indignos
esse ipsius conversationis; atq; sibi metuunt, ne amplius eum offen-
dant, ne ipsis rejectis, Christus alios sibi surroget, cum ipsi adeo pa-
rū proficiant.

XVI. II. Admiratio *v. 27. homines mirati sunt.* Hic dubiū oboritur
quosnā *Matthæus* heic appelliter *homines*, qui admirati sunt, solosne
discipulos; an reliquā quoq; turbā, quæ etiam aderat in aliis navi-
bus? *Beda, Chrysostom. Hilarius, Origenes, Druthmarus, Maldonatus, & alii*
putant, non discipulos, sed nautas, & alios, qui navi vehebantur, ad-
miratos fuisse. *Non putes, inquit Origenes, hic per homines apostolos signi-*
ficatos: nusquam enim invenimus, præter honorē cognominari Domini disci-
pulos: sed semper aut Apostoli, aut discipuli nominantur. Præterea quia disci-
pulus satis notus erat Christus; ejusq; in perpetrandū miraculo potentia, ideoq;
excitavit eum, ut tempestatem compesceret. Ergo non est verosimile, hoc mi-
raculum discipulos in admirationem & timorem extulisse. Sed rectius alii
statuunt, inter quos sunt, Dionysius Carthusianus, Cajetanus & Chemni-
tius in Harm. Evang. tam discipulos quā alios homines miratos hæc
verba protulisse, qualis est hic? Id quod etiam cōstat ex Marco & Luca.
Nam postquā dixisset Lucas, Dominum discipulis dixisse, ubi est fides
vestra? subjicit, qui timentes mirati sunt, ad invicem dicentes &c. Mattheus
ergo nomine hominum discipulos quoq; complexus est. Ad aliatā
rationem

3.
τὰ ἐπιβρυα
va tria.
I.
Timorū ipsa
cussio.

2.
Admiratio

rationem Origenis 1. Resp. Cajetanus: Discipuli modica fidei homines appellantur, non solum naturâ, sed defectu divinæ fidei. Ad 2. Respond. 1. non omnem admirationem provenire ex ignorantia; sed læpissimè ex rerum majestate, & effectus inspectione. Unde Chrysostomus: admirantur hominem dormientem, Deum imperantem, & creaturam obædientem. Et Ambros. admirantur innatæ potestatis abundantiam, & divinitatû gloriâ, quamvis similis nobis esset, & visibilis secundum carnem. 2. Non satis quoq; discipulis Christi potentiam notam fuisse inde arguitur; quod vigilantem Christum posse tempestarti resistere non diffidebant, dormientem verò minimè. Hinc Theophylactus super Marcum: dicebant, inquit, inter se discipuli quoniam est hic? adhuc enim de eo dubitabant.

3.
Christi
predicatio
& commen-
datio.

XVII. III. Prædicatio & commendatio Christi, adhibita exclamatione & prosopopœia: qualis est hic, quia venti & mare obædiunt ei? v. 27. Græcus textus habet ἵς ἡγὶ ἠλαπὸς ἐστὶν ἔρⓄ quis, qualis, & quantus hic vir est. Nam ἠλαπὸς, ut annotant Græci linguæ gnari, accipitur Ἰρι ἡρόπυ & est aliquando significantius; quàm si diceretur ποῖⓄ, perinde enim est ac si non simpliciter interrogaretur, qualis quis esset, sed simul etiam ex quali regione oriret. Deinde dictione ποῖⓄ, simpliciter interrogamus: sed ἠλαπὸς admirationis habet ἐμφασιν dicit Erasmus super h. l. quasi dixissent, alius sit oportet, quàm nos eum adhuc noverimus, quia venti, ἔρι ἡγὶ ὁ ἀνεμοῖ quia & venti, quod etiam venti (additur enim hic ut & apud Marcum & Lucam græcè conjunctio, quæ & connectit & auget) non tantùm morbi quicunq; & Dæmones, verùm etiam & venti & mare, quæ nulli obedire solent, quorum vim nemo cohibere potest, obediunt ei. Insensibilium creaturarum non est obedientia propriè sic dicta, sed obedire iccirco dicuntur, quia pro arbitrio creatoris, ita mox agunt, operantur, mutantur, ac si sensibiles & rationales essent creaturæ, id quod facit efficacia voluntatis ipsius, qua temulenti maris furorem, & furibundos fluctus in arenæ carcerem includere, illasq; elatissimas undas arenæ compedibus alligare potest, ut statim decidant, & lævire desinant. Merito itaq; hunc ἀνεμοῖτον Ventisopium, & terræ marisq; Dominû dignis laudibus & præconiis veneramur & extollimus. Cum psal-
mista Regio dicentes Psal. 72. v. 28. Benedictus Dominus Deus, Deus Is-
raël,

rael, qui facit mirabilia solus: & benedictum nomen maiestatis ejus in æternum; & repleatur maiestate ejus omnium terra.

XIIX. Antequam jam ad ipsas quæstiones progredimur, allegorias quasdam venustas, quas pia antiquitas, & antiqua pietas, de hac navicula, variis fluctibus atq; procellis agitata, piè meditata est, hic adponere lubet. I. Constituunt hanc naviculam typum sive imaginem Ecclesiæ militantis in hoc mundo, tanquam in turbulento mari, inter fluctus & ventos. Partes hujus comparationis Iohannes Monradus in Thesouro suo concionatorio super hanc Dominio elegantissimis hinc versiculis exprimit:

Mundus hic est pelagus Cymba est Ecclesia, Christi

Discipuli Comites, Dux rati Immanuel.

Hæresis est turbo, fluctus violentia tyrannus,

Sermo Dei clavus, remus & arma preces.

Crux antenna, fides velum, promissio malus,

Ancora spes, Haustrium sacra Synaxis habet.

Est pietas temo, constancia et anstra, camelus

Mens patiens, Codex nautica carta sacer,

Pneuma Dei ventus, rostrumq; potentia, portus,

Est pia mors, statio mansio sancta Dei

Navarchum sequitur, quicumq; fidelis Iesum

Ille Abrahæ in gremio gaudia turus habet.

Naufragium est fidei interitus, iactura malignus

Perpetua est obitus; belua marina Sathan,

Crimina sunt scopuli, caro Scylla, libido Charybdis,

Navigat infelix hæc nisi vincat homo.

II. Per naviculam quidam mysticè intelligunt crucem, in qua Salvaror moriendo obdormivit; quam cum ipso ascenderunt discipuli, postmodum tollentes crucem suam quotidie. Quo pendente in cruce facta est magna in mundo tempestas, quia à sexta hora usq; ad nonam tenebræ factæ sunt, terra mota, Apostoli quoq; turbati fuerunt, suscitaveruntq; Christum, ejus resurrectionem optando, quo resurgente, facta est magna tranquillitas in cælo, terra, & discipulorum cordibus. III. Comparatur etiam hæc navicula animæ humanæ, quæ, quamprimum cum corpore conjugitur, vastum quasi mare ingreditur, in hac navi adest Christus suæ gratiæ, quam interdum invadunt fluctus cupiditatum, & voluptatum.

C

tura

tum mundanarum. Unde *August. serm. 3. in Matth. dicit, unicuique sua cupiditas, tempestas est.* Hæc verò precibus est propellenda, IV. Nonnulli hanc naviculam hominis pœnitentiæ & conversioni accommodant, In hanc enim ubi primùm homo ingreditur, pœnitentiãq; agit; statim etiam vanitatis & miseriarũ aura simul introire solet. V. Tota deniq; vita humana huic navigationi haut incongruè comparatur, & quidem 1. *Ratione inquietudinis.* Navigantes nunquam quiescunt, sed semper impulsu navis ducuntur, donec ad portum perveniant: Ita nos nolentes volentes per singula nostra tempora temporum quotidie ad portum, id est, ad finem vitæ nostræ properamus; rapiuntur enim dies nostri fluminũ more *Psal. 90. v. 6. Iob. 14. v. 11.* 2. *Ratione fortunæ instabilitatis,* cui navigantes sunt obnoxii. Nemo igitur se eadem semper aurã navigaturum speret, *ludit enim de suis inquit Seneca, muneribus fortuna, quæ dedit aufert, & quæ abstulit, reddit, Fortuna quos beneficiũ ornat, ad duriores casus refert.* 3. *Ratione periculorum & laborum multitudinis* quibus hæc vita nostra post lapsum exposita est. Hæc piæ sunt meditationes veterum, de quibus tamen regula illa generalis tenenda; quod *allegorici, cum tantum sint sicut colores in pariete domus, sobriè, parcè, & non primario sed secundario sit utendum.* Jam ad quæstiones.

QVÆSTIONES CONTROVERSÆ

ex ipsis textus visceribus desumptæ.

Quæst. I. *Cur Sabbathum Iudaicum sit abrogatum; & in ejus locum primus septimane dies, publici cultus divini exercitio destinatus?* In explicatione textus *Thesi 5.* assertum fuit, prima die septimanæ, qui nobis est dies Dominicus, hoc miraculum accidisse, unde non abs re initio hic quæritur, quid de hoc die statuendũ; & cur in locum Sabbathi Iudaici in N. T. sacris sit destinatus? Ubi, quo ad prius quæstionis membrum observandum: quod lex de Sabbatho partim sit *moralis*, quoad genus, h. e. publici ministerii conservationem; partim *Ceremonialis*, quatenus scil. ritum septimi diei præcipit, qui unã cum ceteris Ceremoniis Mosaicis abrogatus, & in locum ejus prima dies hebdomadæ substituta est, quia 1. Sabbathum septimi diei in V. Test. erat signum sanctificationis Ecclesiæ per Messiam venturum *Exod. 31. v. 13. Ezech. 20. v. 20.* 2. Erat figura mortificationis

tionis, ut quiescamus à propriis operibus *Hebr. 4. v. 4. 3.* Erat ty-
pus Sabbathi spiritualis, & æterni. 4. Erat pædagogia populo Is-
raelitico beneficia creationis in memoriam revocans *Exod. 20. v. 8.*
Quo sensu in N. T. umbra futurorum dicitur *Coloss. 2. v. 17.* Atqui
signa, typi, figura, umbra & pædagogia adventante Christo cessa-
runt *Galat. 4. v. 4. Coloss. 2. v. 17.* & abrogata sunt. Ergo quoque illa
circumstantia de septima die jam abrogata est, ita ut judicemus
omnem diem *Rom. 14. v. 5.* Deinde quamvis Apostoli initio qui-
dem in primitiva Ecclesia, ex libera observatione legale, illud die-
rum discrimen aliquantisper retinuerint, & sæpè in Sabbatho con-
ventus suos egerint, & docuerint: postea tamen cum Judæi *Gal. 2.*
v. 4. urgerent necessitatem & statuerent, non debere nec posse alio
die fieri sanctificationem tertii præcepti, quam die Sabbathi; ita
ut qui eum non observarent, peccarent ad mortem: Apostoli &
Christiani conventus suos in alium diem, primum videl. septima-
na transferunt, 1. ut se à Judæis segregarent & discrimen inter
Christianos & Judæos, qui etiamnum antiquas legis Ceremonias
observant, statuerent. 2. ut non tantum voce sed & facto liberta-
tem Christianam ostenderent *Coloss. 2. v. 16. Gal. 4. v. 10. 3.* ut me-
moriam resurrectionis Dominicæ illo die factæ recoleretur, unde
hæc dies Dominica ab ipsis Apostolis appellata scribitur *Apocal. 1.*
v. 10. Quæ de re August. serm. 251. de tempore scribit: *Dominicum*
diem Apostoli, & Apostolici viri ideo religiosâ sanctitate habendum sanxe-
runt, quia in eadem Redemptor à mortuis resurrexit. Hinc postea 4. hic dies
publicis edictis Imperialibus, ut *Constantini, Adriani, Theodosii* fuit
confirmatus. Videatur *Eusebius l. 4. de vita Constantini cap. 18.*

Quæst. II. *An Christus veram humanam naturam nostrâ ὁμοίωσιν af-*
sumserit? Duas in Christo esse naturas divinam videl. & humanam
pic & orthodoxè creditur & affirmatur. Utraque verò ab hostibus
divinæ veritatis, quovis tempore immanissimum planè & nefario
ausu, variis modis, & dolis, fuit oppugnata. Nam ut de humana
ejus natura saltem in præsentia aliquid dicamus, illam olim 1. ex
parte negarunt *Apollinaristæ, Iacobitæ, Theopaschitæ* qui Filium Dei
corpus quidem vivens, non verò animæ rationalis fuisse
assumisse, sed divinitatem ipsi loco animæ rationalis fuisse
assumiarunt. 2. Ex toto illâ impugnarunt *Eutyches, Valentinus, Mar-*
cion, & alii qui contenderunt, Christum non assumisse verâ humanâ

naturam, seu carnem consubstantialiē Mariæ & nobis: sed è cœ-
lo secum detulisse corpus siderium cœleste & elementare. Quas
blasphemias nonnulli *Anabaptistæ* & *Fanatici*, nostra ætate postlimi-
niò revocare allaborant. *Saturninus* & *Manes* cum suis somniarunt,
Christum non habuisse verum corpus, sed imaginarium: quod
videretur habere carnē & ossa, sed revera non haberet. Ut cum
angeli apparent in specie hominum, Imò insaniebant ipsam incar-
nationem, & omnes actiones ac passionēs Christi conversantis
inter homines: *καὶ δόκουντες καὶ Παύλου* ita apparuisse, in rei
aut, veritate nihil horum fuisse. Hisce vero somniis & blasphem-
iis *ἀπὸ Παύλου* 1, ex textu nostro opponitur, quod Christus in navi dor-
misse scribitur, v. 24. & reliqui affectus ac passionēs quibus fuit
obnoxius ut quod esuriverit *Matth. 4. v. 2. sitiverit Ioh. 19. v. 28. defa-*
tigatus sit Iohan. 4. v. 6. fleverit Luc. 19. v. 41. Iohan. 11. v. 35. aliasq;
infirmi-
tates, quæ modò respectum culpæ non habebant; quæq; ab ipso Af-
fami generi humano expediebat; & dignitati naturæ suæ non derogabat, ut
Lombardus loquitur l. 3. dist. 15. lit. A receperit. Deinde veritas hu-
manæ naturæ hoc syllogismo evidenter demonstratur: Cuiusq;
verè & propriè tribuitur 1. Nomen sive appellatio hominis, 2. De-
finitio, 3. Essentiales partes, anima rationalis & corpus, 4. Ope-
rationes, 5. Effecta. Is est vere homo Atqui Christo illa omnia ve-
re & propriè tribuuntur in Scripturis. Ergo Christus est verus ho-
mo. Assumptionis membra ordine & prolixè probata vide *Disput.*
2. Tom. 1. disput. Giessens. th. 25. III, Si Valentinianorum phantæ-
sæ veræ 1, Nos putativè saltem essemus redempti, iustificati, 2. nos
putativa quoq; & phantastica aliquando recepturi essemus corpo-
ra. 3. simulata esset illa Christi compassio & dulcissima consolatio
Hebr. 2. v. 17. & 4. 15. 4. Imò vana & irrita omnis prædicatio
& fides nostra 1. *Cor. 15. v. 14.* IV, Christus ipse hunc errorem
refutavit, cum opinarentur discipuli, se videre spectrum *Matth. 14.*
v. 26. Marc. 6. v. 50. Luc. 24. v. 39. Iohan. 6. v. 20. Animam quoq; Chri-
stum verè assumis-
se 1. apertissima Scripturæ dicta testantur 1. in
genere, quæ Christum humanam naturam integram assumis-
se probant. Ut quando vocatur homo *Iohan. 8. v. 40. 1. Cor. 15. v. 46.*
Philip. 2. v. 7. 1. Tim. 2. v. 5. 2. in specie, quæ de anima Christi lo-
quuntur, ut *Iohan. 10. v. 15. Matth. 26. v. 38. Luc. 23. v. 46.* II. Ipsa
salutis nostræ ratio hoc quoq; evincit. Certum enim est, filium Dei

Dei propterea assumfisse noſtram naturam, ut illam corruptam & depravatam reſtitueret & ſanaret, Nec partem tantum aliquam noſtræ naturæ, ſed totam & integram voluit ſanare. Ergo integram etiam aſſumſit, id eſt corpus & animam, Rationalis enim anima labe originis magis infecta eſt quàm corpus, quomodo ergo quæ præcipuè erat ſananda, non eſſet aſſumta, & γὰρ ἀπεόσθη ἀβεγάρευσθον, *Quod in aſſumtum eſt, etiam incuratum eſt*, inquit Nazianzenus Epit. 2. ad Cleodionum. Et Auguſtinus dicit, pro illo non eſſe Chriſtum mortuum, qui Chriſtum verum hominem negat, quia eſt mortuus ſecundum hominem. Et Leo: non poſſe quènquam eo capite gloriari, in quo aſſerat naturam ſuam non haberi, juxta verſus:

Nemo ſuum verè fratrem quit dicere Chriſtum,

Hunc ipſum verè qui negat eſſe hominem.

Quæſt. III. *An navicula Chriſti, cujus in præſenti textu fit mentio ſit vera imago Eccleſiæ Pontificiæ? Pontificii, ut Coſterus in banc Domin. Ianſenius in Harm. Evangel. cap. 30. p. 198. & alii quidem videri volunt ac ſi hac imagine Eccleſiæ delectarentur, iccirco non tantum elegantiffimis verbis; verum etiam ſplendidis picturis hanc naviculam exornare ſolent. Minimè verò hanc applicationem poſſe ſubſistere ex trib. huj' naviculæ proprietatibus, quas ad ſuam Eccleſiã applicare nequeunt, aliis, hac vice, prætermiſiſis, arguere licet. I. Hęc navicula nullo certo loco eſt alligata, ſed jam hïc, jam illic ſuã ſtationem habet; Pontificii verò Eccleſiã urbi ſuæ Romanæ ira præciſè alligant, ut qui hanc non Catholicam agnoſcant, ſimpliciter pro hæreticis ab ipſis habeantur. Non aliter quàm ſicut olim Judæi Jer. 7. v. 4. Eccleſiam alligant ad ſuum templum. II. Hęc navicula Chriſti nobis ita ob oculos ponitur, quod ventorum & fluctuum motibus variè inſeſteretur, & procelloſis turbinibus ferè obruatur: Romanenſes ſibi gratulantur tranquillum Eccleſiæ ſtatũ, quod apud ipſos ſit Catholicus conſenſus, nullæ hæreſes, nulla ſchiſmata, nullæ contentiones, ſed omnes unanimitè in Papam conſpirent. III. In hac navicula Chriſtus ſolus eſt Naucleus, quem tamen ipſi ab Eccleſia ſua remouent; & alium, Pontificem ſcilicet Romanum, ſubſtituunt. Fruſtra itaq; hac imagine delectantur.*

Quæſt. IV. *An Petrus hujus naviculæ, id eſt, Eccleſiæ ſummus Navarchus, & caput à Chriſto ſit conſtitutus? Ut fictitium primatum, & abſolutum dominium Pontificis ſui, ſuper Eccleſiam Chriſti Romanenſes prebent, dicunt, vel potius mentiuntur, ipſum hanc potestatem*

aatem per successione ab Apostolo Petro accepisse, qui totius Ec-
 clesie caput, & princeps loco Christi ab ipso Christo sit constitutus.
 Quod haut obscure colligere licet ex verbis Philippi Diaz Lusitani
 Tom. 3. Conc. Dominical. super hoc Evang. In hoc mari, inquit, una tan-
 tum navis incedit: quæ ad salutis portum perducit, hæc autè est Ecclesia san-
 cta & Catholica. Hanc navim divinus mercator Iesus Christus in nocte sue san-
 ctissimæ passionis dicens nautæ, qui est B. Petrus, Ego autè rogavi pro te, ut
 non deficiat fides tua Luc. 22. & in aliquando conversus confirma fratres
 tuos, h. e. ne timeas ô Petre, ne navis tua demergatur, maximis quippe, atq;
 tumentibus hereticorum fluctibus quatietur, variisq; ventorum idibus op-
 pugnetur: non tamen submergetur. Idem, & quidem manifestissimè
 quæ ex Bellarmino l. 1. de Pontif. Romano c. 10. Costero & aliis. Contra
 omnem verò institutionem & voluntatem tam Christi, quam Pe-
 tri, hujusmodi Dominium & Primatum Apostolo Petro à Papico-
 lis [adscribi] seqq; fundamentis manifestissimè demonstratur.

I. Quia Christus Apostolis & pastoribus Ecclesie omnem Primatum & Domi-
 natum prohibuit Luc. 22. v. 25. 26. Reges gentium dominantur ^{vires dè in}
 terris, vos autem non sic. II. Quia Apostolorum una eademq; fuit I. Vocatio
 & electio ad Apostolatū Matth. 10. v. 1. cap. 23. v. 19. Marc. 16. v. 15.
 16. Luc. 9. v. 1. Iob. 20. v. 21. 2. Cor. 5. v. 21. 2. unà & pariter claves lig-
 gandi & solvendi acceperunt Matth. 18. v. 18. Iob. 20. v. 23. 3. Eadem vo-
 cationis privilegia iisdem data sunt Matth. 10. v. 8. Marc. 16. v. 17. 18. 4.
 omnibus cura & pastura fidelium pariter erat demandata, 2. Cor. 11. v. 28.
 Ideoq; 5. omnes pariter dicuntur fundamentum Ecclesie Ephes. 2. v. 20.
 Apoc. 21. v. 14. Fuerunt itaq; cæteri Apostoli, quod fuit Petrus pari confor-
 titio præditi, & honoris & potestatis, inquit Cyprianus. III. Quia nullibi in
 scripturis legitur, Petrum sibi hanc potestatem arrogasse vel
 usurpasse. IV. Quia Christus solus Ecclesie sue Monarcha caput & funda-
 mentum est Ezech. 34. v. 22. & cap. 37. v. 24. & 26. 1. Cor. 3. v. 11. 1.
 Cor. 10. v. 4. Ephes. 1. v. 22. cap. 2. v. 21. cap. 5. v. 23. Coloss. 1. v. 18. c. 2. v. 19.
 V. Quia Christus omnis generis ministros dando nullum constituit Episcopatum
 Oecumenicum, ut videre est ex Epistola Pauli Ephes. 4. v. 11. & 12. ubi
 totum ministerium N. T. & omnes ejus gradus, & omniū graduū
 appellationes recensentur. Et VI. posto, nullo verò modo conce-
 sso, Petrum Monarcham Reipubl. Christianæ fuisse constitutum, quid verò
 hoc ad Pontificem Romanum, qui cum Petro nil nisi abnegatione Chri-
 sti cōmune habet? & cujus tum doctrina, tum vita à doctrina & vi-
 ta Petri dè dè ^{apostolus} discrepat. Sicut hoc ipsum suffus à nostratibus
 Theolo-

Theologis, instituta à *ἁγία πνεῦμα* Petri & Papæ, tū quoad doctrinā,
tū quoad vitā eorū, fuit ostensum. Mera proinde figmenta sunt &
rationis somnia, quæ Papicolæ de Primatu Petri, de universali Pon-
tificatu, de Ecclesiæ Exarchatu magnifice & thraſonice jactitant.
Nec alicuj⁹ sunt momenti argumenta, quæ in cōtrariū adferuntur.
Palmarium est illud *Matth. 16. v. 18. Tu es Petrus, & super hanc petram*
edificabo Ecclesiam meam. Ad quod cum toties à nostratibus sufficien-
tissimè sit responsū; Primatū Papæ explodentis, ad alia p̄gredimur,

Quæst. V. *An in Ecclesia Pontificia perpetuus sit consensus?* Negat hoc
iplemet *Philippus Diez Lusitanus Pontificus, Tom. 3. Conc. Dominic. super*
hoc Evangelii p. 804. his verbis: *Quid a. dicemus de contradictionib. que*
in ipsa sanctæ Eccles. navi versantur; siquidē exteriores tempestates illam jam
arriter impugnant; ipsi tamen qui intus sunt inter se sæpē numero dissident. O
sanctæ Ecclesiæ non solum ab hereticis te oppugnari video, sed intra te tantam
contradictionem, tot contentiones, lites, atq; simultates esse percipio, ut dictū
quandō magis visu, sit miserabile. Adjungit quoq; eò loci adhortationē
ad suos fratres dicens: *Frates in Christo Iesu per reverentiā hujus altissi-*
mi Domini, anto singulorū pedes consternatus, vos rogo, ut ad sanctæ Ecclesiæ
necessitatem respiciaris, neq; eam dissensionibus vestris conturbetis: sed ad in-
vicem omnibus possibilibus rationibus vos adjuvare curetū. Et alia plura ad-
dit, quibus suos socios & complices ad concordiam flectere studet. Ex quibus
apparet falsam, vanam & fictam esse Papicolarū, de summa veraq;
consensione jactantiam. Qamvis enim ob Concatenatam Clerico-
rum, ordinumq; omniū seriem à Papa Romano, tanquam Deastro
quodā terrestri, dependentem; quædā externa consensio & Con-
cordia in regno pontificio reperiatur; veram tamen illā internā,
Catholicam & Christianā illi competere negamus. Hujus verò,
falsò ita dictæ, Concordiæ Romanæ species *Matth. Flavius Illyricus*
in tract. de dissensionibus Pontificiorum septem recenset, quarum 1. Est
Sarbanica, 2. Politica, 3. beluina seu pecuina, 4. Iscariotica, 5. Tyranni-
ca & servilis, 6. Herodiana, 7. Extrinseca & accidentalis, in Ceremo-
niarum rituum, & externi cultus conformitate consistens. De qui-
bus pluribus vide *Flaviū d. l. Dn. Doct. Præs. in loco de Ecclesia,* qui
propediem in lucem prodibit. Et *Dn. Doct. Meisnerum in Consultat.*
Catholica contra Lesium pag. 276. & seqq. Ipsos verò fidei articulos
discipemus, me Christe! quanta ibi dissensionum, contentionū &
disceptationum abyssus sese pandit, ut rectissimè ob id scripserit
B. Lutherus in lib. contra Regem Angliæ Tom. 2. Latino, fol. 513. sub Papatu
esse

esse quidem *Pompam* externam unitatis, sed intra non nisi confusis. *Babylon*.
Hæc dissensiones Pontificias idem *Flacius* in libro antea citato dispen-
dit in *Generales* & *Speciales*: *Generales* nominat eas, quæ concernunt
ipsum corpus doctrinæ *Papisticæ*, quod variè fuit immutatum, nec
æquale semper faciem retinuit. Tales diversas & variantes Pontifi-
ciæ *Theologiæ* formas numerat quinq; 1. Est *Theologia Lombardica*,
quæ in multis capitibus purior fuit, quàm hodierna *Papistica*. 2. *Scho-
lastica* vel *Thomistica*. 3. *Monastica*. 4. *Interimistica*. 5. *Theologia Iesui-
tarum*. *Speciales* Pontificiorum & *Iesuitarum* dissensiones, & alterca-
tiones quod attinet, multæ illarum numerantur, quæ à *Dn. Doct. Præ-
sidi* in loco de *Ecclesia* ad duo capita referuntur, ita ut quædam concer-
nant ipsum religionis principium, quod est verbum Dei, in *Canonis V.*
& *N. Test.* libris propositum, in quo quam miris modis dissentiant.
ibidem à *Dn. Doct. Præsidi* satis eruditè & solidè fuit ostensum. Quo-
dam articulos fidei reliquos, ex isto principio deductos concernant, ut
articulum de persona Christi, de Electione, de Imagine Dei, de
peccato originis, de libero arbitrio, de Justificatione, de Cœna Do-
mini, & in illa de *Transsubstantiatione*, cõmunione sub utraq; spe-
cie & consecratione. In quibus omnibus quot & quantæ contra-
rietates & dissensiones occurrant. Vide apud *Flacium* & *Dn. Doct. Præ-
sidi* locis citatis. Ex his ergo colligere est, nullam veram Christia-
nã & *Apostolicam* fidei unitatem in *Papatu* vigere; sed tantum
fictam, apparentem, coactam, innumerisq; dissensionib; & litigiis
permixtã, quæ non immeritò comparari potest pomis in lacu *As-
phaltide* crescentibus, quæ exterius videntur pulcra, sed interius nil
sunt nisi cineres & favillæ; ita & foris pulcre consentire videntur
Papicolæ, qui tamen intus in quamplurimis dissentiunt.

Quæst. VI. An felicitas temporalis sit infallibilis veræ Ecclesiæ nota? Ita
statuunt Pontificii, inprimis *Robertus* ille *Bellarminus*, *Pandora* omnis
Antichristiani mali l. 4. de *Ecles.* c. 6. At nota hæc refuratur 1. Ex tota
hac historia Evangelica. Est enim Ecclesia inftar navis, qua tempesta-
tibus convellitur, procellis & tentationum fluctibus, hinc inde agi-
tatur. 2. aliis manifestum Scripturæ dictum *Iob.* 16. v. 20. & v. 33. *Act.* 14.
v. 22. 2. *Tim.* 3. v. 12. *Apoc.* 12. v. 13. 3. quamplurimis exemplis. Audiantur
querelæ Ecclesiæ *Israeliticæ* *Psal.* 129. v. 1. *sapè afflixerunt me à juven-
tute mea, dicat nunc Israel, sapè afflixerunt me à juventute mea* & c. Cogi-
tentur exilia *Patriarcharum*, servitus *Israëliitarum* in *Agypto*;
commoratio per 40. annos in deserto, abductio in captivitatem
Babylon-

Babylonicā : Considerentur gravissimæ Christianorū persecutio-
nes, primis tribus post Christū natū seculis, sub Imperatorib. Romo
perpeffa, memoria repetantur lanienæ Parisienses, inquisitiones
Hispanicæ, legantur historia Ducis Albani in Belgio : aspiciantur
ardentes piorum rogi, & vivus habeatur commentarius vaticinii
*Apocalyplici c. 17. v. 16. Vidi mulierem ebriam ex sanguine Sancto-
rum, & ex sanguine Martyrum Jesu.* Et hæc omnia potiùs sum-
mam infelicitatem, quàm felicitatem Ecclesiæ evincunt. 4. *Christo
capite.* Cum enim Ecclesia sit corpus Christi mysticum, eam huic
capiti suo oportet per tribulationes & persecutiones conformari
Rom. 8. v. 29. Matth. 10. v. 24. Luc. 6. v. 40. Joh. 13. v. 16. c. 15. v. 20.
5. *Similitudinibus*, puta quod Ecclesia comparatur columbæ habi-
tanti in rupibus *Cantic. 2. v. 14.* navi jactatæ fluctibus; domui ædi-
ficatæ in petra, in quam imbres vehementes impetuosè irruunt.
6. *quod eodem argumento à felicitate temporali ducto Ecclesia Mali-
gnantium, Epicuræorum, Ethnicorum, Turcarum possit propugnari.*
7. *quia Patres à felicitate temporali ad Ecclesiæ veritatem argumen-
tum duci posse negant.* Audiamus ex multis, cartæ & temporis lu-
crandi causâ, tantùm unum *Chrysostrum homil. 25. in 1. Corinth.*
ita loquentem : *Crux & persecutiones sunt caractères Evangelii.* Et
super dictum *Gen. 3. Inimicitias ponam &c.* idem scribit, *Ecclesiam
in confessoribus vicisse, in Martyribus triumphatricem extitisse.*

Quæst. VII. *An personæ Ecclesiasticæ magistratui politico, seu pote-
stati seculari debeant esse subjectæ?* Philippus Diez Lusitanus Tom. 3.
Concion. Domin. super hoc Evangel. p. 789. hujus quæstionis simpli-
cem negativam ex præsentis Evangelii textu ita comprobare anni-
titur : *Cum Christus prævideret, inquit, se esse reprehensurum Apo-
stolos suos, eos solos secum in navim sumsit, ad docendum nos, quod
peccata Sacerdotum & superiorum Ecclesiasticorum non sint coram
mundo castiganda, sicut semper increduli hæretici facere solent.* Ad-
ducit quoque & magnoperè eò loci extollit & commendat exem-
plum *Constantini Magni Cæsaris*; quod legitur in *hist. Ecclesiast. Ruf-
ini l. 1. c. 2.* Cum illi ante primum Concilium Nicææ habitum mul-
tæ cartæ plenæ accusationum adversus nonnullos Episcopos & per-
sonas Ecclesiasticas traderentur, ille omnes cartas combussit, &
dixit : *Episcopi sunt nostri judices, neq; à nobis judicari debent;*
imò meo ego etiam vitia personarum Ecclesiasticarum divulgabo; imò

D

si ex

si ex illis quempiam viderem peccare cum inhonesta muliere, cum
 certè pallio meo contegerem. Idem propugnat Bellarminus lib.
de Clericis cap. 28. ubi inter alia in hæc verba prorumpit: *esse Cle-*
rici teneantur leges civiles servare, non tamen possunt à giudice
politico puniri; vel ullo modo trahi ad secularis Magistratus tri-
bunal; Adfert rationem; eò quòd absurdum sit, ut ovis Pastorem
judicet quocunque modo. Hisce Papa Bonifacius & Canonistæ alias
 ratiunculas rancidas adtexunt, ut 1. *Dictum 1. Corintb. 2. vers.*
15. spiritualis dijudicat omnia, ipse verò dijudicatur à nemine.
 Deinde objiciunt immunitates & privilegia, quibus ab Impera-
 toribus sint donati; & tum à tributorum exactionibus: tum à
 judiciis, si quâ in re deliquerint, exempti. Verùm enim verò,
 quamvis in hac quæstione ritè decidenda, primò omnium di-
 stinguendum censeamus 1. inter personas & officium Ministrorum
 verbi. 2. *Magistratum supremum & inferiorem.* 3. *Causas crimina-*
les, & alias civiles; & quod illo, non hoc respectu personæ
 Ecclesiasticæ publicis Imperii judiciis sint subjectæ: tamen cum
 ab Adversariis simpliciter negativa statuatur, illis hæc funda-
 menta opponimus. I. *quia Clerici non domini sed subditi sunt.*
 Ergo officium subditorum detrectare neque possunt, neque de-
 bet esse subdita *Rom. 13. vers. 1.* III. *quia Christus ipse subjectionem*
& obedientiam præstitit Magistratui, idq; 1. propter divi-
nam ordinationem: Johan. 19. vers. 11. 2. Scandali declinationem;
Matth. 17. vers. 27. quæ causæ universales sunt, & omnes omni-
 nò homines attinent. IV. *quia Paulus à Consistorio Hierosolymita-*
tano ad Cæsaris tribunal provocavit, tanquam judicis competen-
 tis, & coram illo causam suam judicari oportere dixit *Act. 5. v. 10.*
 V. *quia Magistratus sunt Dei ministri,* & gladium Dei nomine ge-
 stant. Ergo suâ autoritate neminem ab obedientia proforsu eximere
 possunt.

Falsa itaq; & frivola est I. *Lustrani opinio,* quam adfert de di-
 scipulis Christi, quos idèò solos secum in navim recepisse scribit, ut
 doceret peccata Sacerdotum coram mundo sive Magistratu politico
 non esse punienda. Præterquam n. quod aliæ hujus navigatio-
 nis causæ, in explicatione textus thesi 8. sint adductæ, Christus non
 solus cum discipulis mare trajecit, sed aliæ quoq; naves plebeis
 homi-

hominibus repletæ cum ipso fuerunt, qui omnia dicta & facta Christi probè notare, & observare potuere. *Neg. II. sua cause quinquampatrocinii habet in exemplo de Constantino Magno allato.* Nam 1. quæ hinc contentiosis Episcopis à prudente Imperatore responsa sunt, tantum conciliationis gratiâ dicta sunt. 2. Ex ipso Episcoporum facto proclive est colligere, quod illi non Pontificem sed Imperatorem Rom. causarum, & negotiorum suorum judicem competentem esse judicaverint: alioqui causas suas ad illum non detulissent. 3. Testis quoque est historia Ecclesiastica Imperatorem Constantinum, etiam in causis Episcoporum, judicium exercuisse, quando illos ad Synodum Nicæam edicto suo, cui etiam paruerunt, convocavit. Eademq; potestate successores quoq; ipsius usi sunt, cui etiam ipsi Pontifices Romani se submiserunt. Videatur *Epist. Agathonis* ad Imperatores Romanos, quorum jussu Concilium VI. erat convocatum. *Item Epistol. 100. Gregorii Magni ad Imp. Mauritium: & ad Theodorum Epist. 103.* III. Bellarmini ratio admodum ridicula est, quia 1. mutatur genus prædicationis usitatum, in figuratum & inusitatum. 2. Oves primario & principaliter dicuntur nõ respectu ministrorum Ecclesie, sed Christi, qui illas suo sanguine redemit. IV. *Dictum Pauli 1. Cor. 2. v. 15.* perverso quoq; modo à Canonistis ad rem præsentem detorquetur. Nam 1. illi Clerici in Ecclesia pontificia nihil minus sunt quàm homines spirituales, cū omnis generis voluptatibus carnalibus sint dediti. 2. quia omnes credentes sunt spirituales. Et sic omnes credentes ab hac potestate politica exempti. 3. Loquitur itaq; Apostol. de reb. spiritualibus, in quibus dijudicandis spiritualis homo, i. e. homo renatus, & illuminatus. Sp. S. à nullo animali homine, i. e. tali homine, qui omnia animæ cogitationib. tribuit, & nullo superno egere arbitratu auxilio, convinci potest erroris. Sunt igitur quatuor termini, quia nostra quæstio est de rebus ad hoc seculum pertinentib. V. *Ad privilegia Imperatorum*, quæ jactitant & crepant. R. Quod quidè Christiani Cæsares, Reges & Principes pio & prudenti cõsilio, in causis civilib. personas Ecclesiasticas jurisdictioni inferiorum Magistratum in singulis oppidis & pagis exemerint; earumq; inspectionem & dijudicationem, vel Episcopis vel Consistoriis Ecclesiasticis commiserint: in criminalibus tamen publicis Imperii judiciis illas omninò subjectas voluisse videre licet in *Novellis Constit. 5. 16. 37. 67. 79. 83. 86. 123.*

Quaest. VIII. An Electi fidem & Spiritus sancti inhabitantis gratiam possint excutere & amittere? Stapletonus in promtuariorio Catholico super hoc Evangelium p. 58. rectè demonstrat contra Calvinum fidem amitti posse. Et primò recitat verba *Calvini* ex *Instit.* l. 3. c. 2. 10. 9. 11. & 12. ita: *Unicam*, inquit, *Calvinus* piorum fidem, ut *Scriptum* docet, agnoscimus, & predicamus. Et paulò post: ut solos Electos semine incorruptibili Deus in perpetuum regenerat, ut nunquam dispareat semen vitæ, eorum cordibus insitum; ita solidè in illis obstat adoptionis suæ gratiam ut stabilis ac rata sit. Et iterum: Hoc tenendum, quantumvis exigua sit ac debilis in Electis fides; quia tantum Spiritus Dei certæ illis arrha est, ac sigillum suæ adoptionis, nunquam ex illorum cordibus deleri posse ejus sculpturam. Hæc ille impius, ut suam indelebilem, & solam Electorum fidem statuatur. Ejusdem promfanitatis flosculos legere licet in *Scriptis* aliorum Calvinistarum ut *Beza* in *Colloq. Mompelg.* fol. 464. *Zanchii* in *Miscell.* fol. 72. *Grynæi* in *Thesauro Loc. Comm. Piscatoris* in *Germ. Bibl.* ad cap. 8. *Rom. Trelocatii*, *Bucani* & aliorum. Sed contrarium *Stapletonus* d. l. *Calvinianis* ex textu nostro Evangelico demonstrat. *Discipuli* ipsi, inquit, in hoc Evangelio, quos de numero reprobatorum esse, nec ipse *Calvinus* dicere ausus fuerit, qui de numero Electorum certissime evant, tamen ita debilem, & fragilem, & jam jam perituram fidem habebant, ipso quoque Christo eis presente, ut nisi ab eo promptam opem accepissent, fidem in Christum amisissent. Quod ergo in Electis ipsis minuitur, & deficit, quis dubitat quin etiam deleri possit? Et hæc *Stapletonus* orthodoxum egit, sed non diu; multa enim *Erasmiana* eodem in loco inspersit & adjecit, de quibus in subsequenti quaestionibus. Nos pro meliori quaestionis intelligentia initio distinguimus 1. Inter *Renatos* & *Electos*. 2. *Amisionem fidei totalem* & *finale*, dicimus, *Renatos* posse tum totaliter, tum finaliter fidem amittere: *Electos* verò totaliter quidem, sed finaliter non perdere fidem. Idque ulterius II. probamus manifestis *Scripturae* oculis, ex quibus argumenta contra perniciosum errorem *Calvinianorum* bonæ frequentia facillè exprimi & expromi possunt. Hujusmodi sunt: *Ezech.* 18. v. 26. c. 33. v. 12. 13. *Psal.* 51. v. 12. *Matth.* 18. v. 32. c. 24. v. 12. 13. c. 15. v. 28. *Luc.* 8. v. 13. c. 11. v. 24. *Joh.* 8. v. 34. *Rom.* 8. v. 13. c. 11. v. 20. 1. *Cor.* 6. v. ult. 1. *Cor.* 10. v. 12. *Gal.* 5. v. 4. 1. *Timoth.* 1. v. 5. 6. & 19. *Hebr.* 3. v. 6. c. 6. v. 4. 5. 6. 2. *Petr.* 2. v. 20. 21. 1. *Joh.*

1. Job. 4. v. 20. Apoc. 2. v. 4. 5. c. 3. v. 2. III. *Exemplis passim in theatro*
Biblico obviis: ut Angelorum Job. 8. v. 44. Epist. Judæ v. 6. pri-
 morum parentum Gen. 3. Aaronis Exod. 32. v. 1. & seqq. Saulis 1. Sam-
 uel. 9. v. 12. & 1. Sam. 26. v. 14. Davidis 1. Reg. 3. v. 3. c. 8. v. 15.
 Salomonis 1. Reg. 11. v. 15. Ninevitarum Nahum 1. Petri, Thomæ, Si-
 monis Magi, Galatarum Gal. 5. v. 4. Alexandri 1. Tim. 1. v. 19. Hyme-
 nei & Phileti 2. Tim. 2. v. 10. IV. *Rationibus*: quia 1. Scriptura,
 cum de lapsu Sanctorum loquitur tales phrasæ, & formulas usur-
 pat, ut aperte innuat istos peccando unâ perdere, & excutere fidem
 veram, ut Esa. 1. v. 4. abalienare se retrorsum & avertere. Esa. 5. v.
 3. Jer. 11. v. 12. Gal. 3. v. 3. c. 5. v. 4. 1. Thess. 5. v. 20. 1. Tim. 1. v. 19.
 1. Tim. 4. v. 1. Hebr. 3. v. 12. c. 10. v. 35. 2. quia nemo absolutè & si-
 ne conditione obedientiæ in gratiam & fœdus recipitur 2. Paral. 15.
 v. 2. Esa. 1. v. 19. Rom. 11. v. 7. 1. Cor. 15. v. 2. Hebr. 3. v. 7. 3. quia
 frustantæ essent istæ commonefactiones, quæ passim in sacris liti-
 tis instituantur, ne Sancti peccent, & peccando Spiritum S. excu-
 tiant: quales leguntur Job. 5. v. 14. 1. Cor. 6. v. 9. 10. Galat. 5. v. 19.
 20. 1. Pet. 2. v. 11. Apoc. 3. v. 11. 4. quia omnes defectionis causæ
 cadere possunt in Sanctos, ut sunt, intermissio pœnitentiæ; con-
 tentus mediõrum; prava conversatio; nimia crudelitas; peccata
 contra conscientiam; amor voluptatum; horror persecutionum;
 studium divitiarum; elatio & contemptus fratrum; securitas & tor-
 por; malignitas cordis adversus comminationes divinas; & tan-
 dem induratio cordis. Plures rationes vide apud Dn. Doct. Præsidi.
 Tom. 4. Locorum Theol. pag. 385. & Dn. Doct. Meisnerum Anthro-
 pol. sac. dec. 2. disp. 19. V. *Patribus unanimiter consentientibus*, ut
 Tertullian. c. 3. præscript. Cyprian. Epist. 7. Athanas. orat. 4. contra
 Arian. Irene. l. 1. adversus hæres. c. 1. num. 32. August. l. 10. Confess. c.
 32. Basil. ad Cbilonem Hieronym. in c. 5. Ose. Bernb. serm. 2. de resur-
 rect. Domin. VI. *Propriis quorundam Calvinianorum Testimoniis*,
 ut Martyris in 1. Cor. 13. Musculi Hemmingii in cap. 14. ad Rom. Pe-
 tri Bertii in Hymeneo desertore, sive de Sanctorum apostasia. Ar-
 gumenta Adversariorum, quæ hîc magno numero adferunt, plenè
 ac planè refutata. Vide apud Theologos nostros, Præceptores meos
 æternùm venerandos, inprimis Dn. Doct. Præsidem d. l. p. 407. &
 Dn. Doct. Meisnerum loco citato.

Quæst. IX. *An per quodvis peccatum mortale fides excuti & amit-*
ti possit? Sicut Stapletonus antegressæ quæstionis affirmativam planè ig-

me ^{etiam} ~~etiam~~ asseruit: ita hujus negativam planè ~~vanam~~ ^{vanam} eodem
 in loco pag. 60. statuere haut veretur, hisce verbis: *Ex hoc Ex-*
angelio evertitur magnum illud Lutherianorum, & impium axio-
ma, fidem per quodvis peccatum mortale excuti & amitti. Quod
ideo fraudulenter dicunt, ut videantur, quam solam fidem justificari &
salvare asserunt, fidem intelligere cum virtute & bonis operibus necessariè
conjunctam. Et post pauca: Si per quodvis peccatum mortale fides ex-
cutitur, debet in quolibet esse æqualis fides. Nunc a pleriq; nō nisi sepius
peccando, & sepius recidivando, eò tandem perveniunt, ut & fidē ipsam
amittant. Quemadmodum certè si arboris propagines omnes suppullu-
lare incipientes evellas, radix tandem arefcit, paucissimi a. forte nulli
sunt, quorū tam debilis fides est, ut uno tantū scelere perpetuo, sicubi
flagitioso, statim excutitur, & in apertā blasphemiam convertitur,
ficat certè vix ulla arbor tam debili radice nititur, ut uno abscisso pale-
mite arefcit, aut radicis beneficio novos surculos propagare desinat.
 Hæc ille. Huic errori ad stipulatur *Conc. Trid. sess. 6. c. 15. Coster. Enchir-*
rid. c. de fide p. 178. Bellarm. l. 1. de Justif. c. 15. statuentes, nullis etiā gra-
 vissimis peccatis, fidem amitti posse. *op. cit. l. 6. c. 15.* hujus erroris Põ-
 tificii est, 1. quod fidem justificantē per nudā notitiā & assensum
 non v. per fiduciam definiant; quodq; fidem historicā, miraculo-
 rum & salvificam unam esse statuunt. 2. quod etiā dicant, fidē posse
 esse solam sine bonis operibus, imò fidem cum horrendis & abomi-
 nandis peccatis simul manere. *Unde fideles fornicarios, fideles adul-*
teros, fideles fures, fideles avaros, ebriosos, maledicos & c. statuit. Conc.
Trid. sess. 16. c. 15 De his itaq; duobus quæstionibus in subsequēq; sigil-
 latim agemus. Pro hujus quæstionis decisione hoc loco dicimus,
 maximum discriminē esse inter fidem historicā & salvificam. Quam-
 vis enim fides salvifica complectatur notitiā, ac proinde sit etiā
 fides historica; non tamen omnis fides historica est etiā fides sal-
 vifica; siquidem fides salvifica præter notitiā & assensum
 etitur etiā fiducialē apprehensionem Christi, id quod in sequē-
 quæstione manifestum evadet. Quæstio itaq; hîc est de fide salvifi-
 ca, an illa per peccata mortalia & contra conscientiam possit amitti,
 quod diserte affirmamus illis fundamentis, quæ in quæstione antē-
 tegressa fuerunt allata, quæ hic repetere esset acta agere. Neq; *Sic et*
pletonus vel tantillum suæ causæ patrociniū habet in eo, quod di-
 cit: *Si per quodvis peccatum mortale excutitur fides, debet esse in quo-*
libet æqualis fides & c. 1. n. nulla est ratio connexionis in majore.
2. Si

7. Si fides sumatur pro apprehensione, dicimus, quod in omnibus, qui veram fidem habent, sit æqualis, neq; enim magis apprehendit Christum, qui magnæ est fidei, quàm is qui parvæ, licet ille habeat confidentiam majorem, hinc minorem. 3. Si notitiam & fidē historiarū intelligit, ut certē intelligit, concedimus illam, quandoq; in illis qui contra conscientiam peccant, manere, minimè v. fidē salvificam, de qua nobis hinc quæstio. Simile quod adduxit, eo modo quod fuit adductum, crassum planè est dissimile, est n. inæqualis & dispar ratio fidei salvificæ, cujus jactura est facilis & periculosa, & arboris cui palmites abscinduntur. Deinde si hoc simile, paulò aliter mutatum, rectè applicetur, pro nostra sententiâ magis facit, quàm pro adversariorum. Quamvis n. arbor non statim arefcit, tamen palmites, qui absconditur, arefcit. Sic Scriptura loquitur, quod fideles sint palmites, Christo inserti per fidem, jam si fidem illâ amittunt, palmites quoq; arefcunt, & foràs ejiciuntur, quia in Christo non manent. Sed quia hæc omnia ex falsis præsuppositis hypothësis colliguntur, ad illas infringendas, ulterius progredimur.

Quæst. X. *An fides justificans præter notitiâ & assensum complectatur etiam fiduciam?* Inter alia Stapl. in promt. suo Carb. super hoc Evangel. hæc verba, quibus presentis quæstionis negativam manifestè ponit, profert: *Ex hypothësi, ait, adversariorum discipuli Christi jam amisserant fidem, Christus n. eos redarguit, dicens: Quid timidi estis homines fidei. Timorem arguit fiducia contrarium, quàm fiduciam veri nominis fidē esse heretici volunt. Si ergo timidi erant, & fiducia carebant, fides quoq; eorū jam exciderat, juxta hereticos, qui fidem & fiduciam pro eodē habent. Hęc Stapletonus. Qua in parte pleròsq; Pontificios sibi habet ipse, hoc propter decretū Conc. Trid. sess. 6. Can. 12. Si quis dixerit, fidem justificantē nihil aliud esse quàm fiduciâ divinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse, quâ justificamur, anathema sit. Verùm cum in objecto fidei, in verbo nempe revelato contineatur promissio Evangelii de gratuita Dei misericordia, & remissione peccatorū propter Christum Mediatorum, & verò fides assentiatur omni Dei verbo; in proclivi est, quod fides sit etiam fiducialis apprehensio Christi, vel q̄ idem est fiducia divina misericordiæ propter Christum in verbo Evangelii oblata. Id quod evidenti⁹ seqq. rationib. demonstratur 1. ab Etymologia, quia fides & fiducia unâ eandem habent originē, utrumq; n. est à *fidēda*, quod non solum significat *doceo* sed etiam *persuadeo*, & cognationem.*

tionem habet cum Hebræo פִּיִּיִּי *suasus, persuasus, inductus fuit*. Ita quoq; illud Hebræum פִּיִּיִּי *fides*, includit istam animi confidentiam, quia descendit ab פִּיִּי *certus, firmus & stabilis* fuit. Atque hinc descendit vocula *Amen*, quâ preces clauduntur, ut sint certæ, firmæ ac ratæ. 2. à *Synonymia*, quia variis nominibus haut oblitatur fides in Scriptura, quæ omnia immotam fiduciam indicant. Dicitur enim פִּיִּי *vel confidentia* Job. 6. v. ult. Matth. 9. v. 22. פִּיִּי *seu firma persuasio* Rom. 4. v. 21. Heb. 6. v. 11. c. 10. v. 22. פִּיִּי *vel libertas* Ephes. 3. v. 12. Heb. 3. v. 6. c. 4. v. 16. c. 10. v. 35. 1. Job. 3. v. 21. פִּיִּי *seu firma fiducia* 2. Cor. 3. v. 4. Ephes. 3. v. 12. Philip. 3. v. 4. פִּיִּי *seu gloriatio* Rom. 5. v. 2. פִּיִּי *vel apprehensio* Philip. 3. v. 12. פִּיִּי *receptio Christi* Iohan. 1. v. 12. Inprimis huc pertinet vocabulum פִּיִּי Heb. 11. v. 1. 3. *Ab Interpretum testimonio*, qui פִּיִּי sapius reddiderunt per fiduciam. 4. *Ab exegetica declamatione*, quâ fides per fiduciam explicatur. 5. *à manifestis dictis Scripturæ*, in quibus fides aliter accipi nequit, nisi pro fiducia. 6. *Ex locis parallelis in V. Novog. Testamento* occurrentibus. Quæ n. in V. Test. fiduciæ & confidentibus, ea in N. Test. credentibus & fidei tribuuntur. 7. *A proprio Medietate*, quod est promissio gratiæ, & misericordiæ in Christo Medietate. 8. *à Forma fidei justificantis*, quæ est Christum apprehendere, seu recipere cum omnibus suis beneficiis. 9. *Ab effectibus fidei*, qui nudæ notitiæ nullo modo adscribi possunt. 10. *à Typicis & Metaphoricis descriptionibus*. 11. *Ab exemplis*, Abrahæ, mulieris Cananæ & aliorum, quæ non nudam notitiam & assensum, sed cum primis etiam fiduciam notant. 12. *Ab auctoritate Patrum*. 13. *à Confessione Adversariorum*. Hasce rationes omnes prolixius pertractatas vide apud Dn. Doct. Præsidentem Tom. 3. Loc. Theol. pag. 113. & aliquot seqq. & Dn. Doct. Meisnerum in disput. inaugurali de fide p. 24. & seqq. Nos hic breviter ad exceptionem Stapletoni respondemus. 1. Distinguendo inter *timorem servilem*, & *filialem*; & dicimus, quod timor filialis, qualis fuit discipulorum, sicut thesi 15. fuit indicatum, probè cum fide possit consistere, unde hæc duo sæpè conjunguntur in Psalmis, *Deum timere eidemq; confidere*. Dein de fiducia quoq; dupliciter potest considerari, partim *ut forma fidei justificantis*, quatenus certâ animi persuasionem promissionem gratiæ amplectitur: partim *ut effectus fidei*; quatenus in suis exercitiis crescit.

crefcit, & plenior redditur; atq; eo modo fides habet fuos gradus ac incrementa, ut quandoq; fit firma, potens & prævalida, quandoq; infirma, languens & modica, quæ & ipfa quidem eft fiducia, h. e. apprehenfio Chrifti, fed tamen non habet adjunctam iftam audaciam, fortitudinem atq; confidentiam, unde confertur arundini quaffaræ; & lino fumiganti *Matth. 12. v. 20. Efa. 42. v. 3.* Et hoc pofteriori modo fiducia difcipulorum eft explicanda, quæ quidem non fuit fine fiduciali apprehenfione Chrifti, unde enim aliàs illa exclamatio, *Domine ferva nos, perimus.* Sed tamen multis infirmitatibus adhuc erat circumdata, quia non habebant illam robustam & firmam confidentiam, quæ tanquam exercitium, effectum & adjunctum fidei defcribitur. Et ex his quadantenus iudicium quit fieri de illa.

Quæft. XI. *An fides recipiat magis & minus?* Difcipuli Chrifti in noftro textu fimplicem affirmativam hujus quæftionis comprobare videntur; cum tamen hic temperamentum aliquod diftinctionis fit adhibendum. Fides enim fecundum diverfos actus poteft cõsiderari, 1. *Ratione notitiæ.* 2. *Ratione affenfus.* 3. *Fiducia in Chriftum.* 4. *inproprietate.* Si ultimus cum primis duobus jungatur, fides recipit magis & minus; quia in alio major eft notitia, major affenfus & *inproprietate*, quàm in altero. Non verò tertio modo, fi fides fumatur pro fiduciali apprehenfione Chrifti. Neq; enim magis apprehendit Chriftum, qui magnæ eft fidei, quàm is qui parvæ & languidæ. Quia x. falutis ratio non in fidei dignitate & præftantia, fed in folo Chrifto, quem apprehendit, confiftit. Sicut itaque qui manu languidâ aureum nummum accipit, non minus accipit illo, qui eundem manu firmâ & validâ capit: ita languida fides non minus, quàm firriffima in perfectum Salvatorem dirigitur. Unde 2. Deus in fide languescentes non abjicit, fed recipit, manum eis fupponens *Rom. 8. v. 26. c. 14. v. 1.* Sed ad quæftionem alteram, quam enodandam promiffimus.

Quæft. XII. *An fides vera & iustificans à dilectione, & reliquis bonis operibus poffit feperari?* Noftorum Theologorum fententia in hac quæftione eft: fidem quidem folam iustificare, interim tamen non effe folam, hoc eft, à dilectione & aliis bonis operibus feperatam. Econtrario quænam Adverfariorum Romanenfium

E mens

mens sit, inobscure colligere licet, ex verbis Stapletoni & Concilii
 Tridentini quæst. 9. adductis. Quibus suum *de hæresibus* Bellarmi-
 nus l. 1. de justif. cap. 3. adjicit. Dissentimus, scribens, ab ipsis (Lu-
 theranis) in eo quod ipsi fidem, quam dicunt solam justificare, do-
 cent, nunquam esse posse solam, nos contradicimus non justificare
 solam, sed tamen posse esse solam. Hæc verò diametraliter con-
 trariantur I. Scriptura dictis, quæ 1. fidem & bona opera con-
 jungunt. 1. *Timoth. 5. vers. 8. Si quis suorum curam non habet, fidem*
negavit, & est infideli deterior, Jacob. 2. v. 17. fides si non habeat ope-
ra, mortua est in semetipsa. Gal. 5. v. 6. 2. Ex Deo natos non pecca-
re asserunt, ut 1. Johan. 5. vers. 1. Johan. 1. vers. 12. & 13. 1. Johan.
3. vers. 9. 10. 1. Johan. 4. vers. 7. & 8. 3. Christum per Spiritum sanc-
tum in credentibus habitare docent Ephes. 3. vers. 17. c. 1. vers. 13.
Galat. 2. v. 20. c. 3. v. 2. & vers. 26. c. 4. v. 4. Ubi ergo Christus &
 Spiritus sanctus habitant, ibi homines impelluntur ad omnis gene-
 ris bona opera. II. Aliis rationibus ex Scriptura petitis. Qui enim
 adhuc delectantur peccatis, in illis non est 1. vera poenitentia. 2. Dei
 gratia. 3. Regeneratio, cui perpetuò conjuncta est Renovatio. 4. ad
 Christum accessio. 5. Dei dilectio. 6. Suavitatis, quæ in Deo est,
 perceptio. 7. Vitæ æternæ fruitio. Ubi verò hæc non adsunt, ibi
 quoque fides ut adsit tam impossibile est, quam Solem in meridie
 non lucere, ut enim Sol non est sine luce, generosa arbor sine bonis
 fructibus, ita fides non est sine operibus sola, sola licet justificet, si-
 c. operibus, quæ profert, non communicet vim justificandi. His
 III. Adjunge testimonia veterum nostram sententiam unanimiter con-
 firmantium, ut *Irenæi l. 4. c. 14. p. 241. Origenis l. 4. in Epist. ad Rom.*
c. 4. parte 2. p. 503. Et l. 8. c. 10. in Epist. ad Rom. Cyprian. Hieron.
Chrysost. August. Cyrilli, Gregorii, Bernhardi & aliorum, quorum
 verba legere licet apud *Dn. Doctorem Præsidentem Tom. 3. Locor. Theo-*
log. p. 1509. & seqq.

Quæst. XIII. An verò credens certâ fiducia statuere possit & de-
 beat, se esse apud Deum in gratia? Nemo sui status scire potest vel de-
 bet, si enim homo certus esset de hoc, quod in gratia est & prædesina-
 tus, posset se extollere & exultatione gravius cadere, ita colligit pro-
 negativa quæstionis proposita Pelbartus de *Themeswar* super hoc
 Evangelium serm. 2. Cui ad stipulantur, *Costerus in Enohirid. cap. de*
fide pag. 209. Bellarminus l. 3. de justif. c. 2. Remoto itaque hic fal-
 forum

forum statuum cumulo, quos Adversarii nobis fingere, & adfin-
 gere conantur, statuimus: quod quisque verè poenitens & fidelis,
 ob Christi meritum imputatum, & vi promissionum divinarum,
 certo & sine omni dubitatione queat. imò debeat credere, sibi per
 fidem ex Dei gratia, ob Christi satisfactionem, cuncta peccata verè
 esse remissa, ut nihil amplius damnationis in ipso sit reliquum. *Idq;*
propter I. immotam divinarum promissionum certitudinem Jer. 31. v.
33. Os. 2. v. 19. Matth. 5. v. 12. Luc. 21. v. 33. Job. 3. v. 17. Rom. 4. v.
16. c. 3. v. 3. & 4. 2. Tim. 2. v. 13. II. Juramenti divini stabilitatem
Ezech. 33. v. 18. Job. 5. v. 24. c. 8. v. 51. Heb. 6. v. 16. & 17. Hinc Ter-
tullianus l. de poenitent. O beatos nos! quorum causa jurat Deus, o mi-
serimos! si nec Deo juranti credimus. III. Justitiae fidei per Sacra-
menta oblationem Rom. 4. v. 11. 1. Pet. 3. v. 21. 2. Cor. 11. v. 22. Eph.
1. v. 13. c. 4. v. 30. IV. Spiritus sancti in cordibus piorum testificatio-
nem Rom. 8. v. 14. 15. 16. 1. Cor. 2. v. 12. Eph. 1. v. 13. 14. Eph. 4. v. 30.
V. Ex auditiois promissae infallibilitatem Matth. 18. v. 19. c. 21. v. 22.
Marc. 11. v. 24. Job. 16. v. 23. Jacob. 1. v. 6. VI. Fidei justificantis pro-
rietatem; quae supra quaestione 10. fuisse adducta. VII. Exemplo-
rum Sanctorum, qui certi fuisse narrantur, multitudinem, ut Abelis,
Enochi, Noachi, Abrahami, Davidis, Jobi, Pauli, & aliorum. VIII.
Pronomina applicationem norantia; quando enim fides in ipso ex-
excitio & justificandi actu describitur saepè Pronomina nostris, no-
bis, me &c. adhibentur in Scripturis, ut Gal. 1. v. 3. c. 2. v. 20. c. 3.
v. 13. IX. Causarum dubitandi remotionem quae sunt. 1. Propria
indignitas & operum imperfectio. 2. Odii divini suspicio. 3. parti-
cularitas meriti Christi. 4. particularitas vocationis. 5. nostra in-
dispositio. 6. Peccatorum consideratio. 7. Crucis impositio & ca-
lamitatum multiplicatio. 8. Dubitationum, subinde assurgenti-
um, praesentia, quas Scriptura ex omni parte removet. Ergò
meritò acquiescere, & de benevolo Dei affectu certissimi esse debe-
mus. X. Scripturae finè, quae inter alia nobis quoq; est data, ut per poe-
nitentiã & consolatione spem habeamus, non sanè ambigua dubia-
que, sed potius certã & immota Rom. 15. v. 4. XI. Dubitationis defor-
mitatè, siquidem dubitatio 1. tollit naturam fidei, quae est fiducia.
2. Adversatur primae legis tabulae, quae requirit, ut Deo super omnia
confidamus. 3. arguit Deum medacii & perjurii. 4. impedit efficacè
orationem. 5. adimit consolationem solidam in cruce & tentatio-
nibus

nibus. 6. Reddit conscientiam irrequietam. 7. Enervat internam Spiritus S. testificationem. 8. Incertam reddit Sacramentorum efficaciam. 9. Impugnat absolutionis infirmitatem. 10. Oritur ex corruptione carnis. 11. Est ignitum telum dæmonis. 12. signum reprobationis. 13. & mater desperationis. Quæ omnia considerans B. Luther. noster rectissime scripsit in c. 14. Gen. *Etiamsi nihil præterea fuisset in doctrina pontificia, quàm quod docuerūt nos debere vagari & fluctuare ambigentes, & dubios de remissione peccatorum, gratia & salute nostra, justas tamen haberemus causas, cur ab Ecclesia infideli nos sejungeremus.* Ad illationem ergo Pelbarti, qua statuit, certitudinem gratiæ posse gignere superbiam quid solide sit respondendum, vide Dn. Doctorem Præsidentem Tom. 3. *Locor. Theolog. pag. 1280. & seqq.* Nos brevier hîc dicimus, Adversarium committere *elenchum* et ego contra hos. Non enim hîc est quæstio, 1. an credentes in vero timore perpetuò vivere debeant; neque fiducia misericordiæ divinæ ad alendam & confirmandam carnis securitatem, superbiam, inanem gloriationem & animi elationem abuti; hoc enim expressè à nostratibus docetur. Et nullo modo hæc invicem pugnant, quod renati de gratia Dei certi sint, & tamen Deum sincero corde timeant. Neque 2. propriè hoc loco quæritur, de certitudine Electionis, quam Pelbartus innuit, hanc enim non absolutam sed hypotheticam esse, quantum scil. media perseverantiæ non spernuntur, sed semper usurpantur, ultrò largimur. Nihil ergo hæc ad certitudinem fidei & divinæ gratiæ infringendam, faciunt. Nos quæstionem hanc concludimus memorabili illo Bernhardsi *serm. 3. de fragmentis septemprionis, veritatem promissionis, potestatem redditionis, murmure jam quantum voluerit inspiens cogitatio mea dicens: quis tu es, & quanta est illa gloria, quibusve meritis hanc obtinere speras? Et ego frudicialiter respondeo. Scio cui credidi & certus sum, qui in caritate nimia adoptavit me, quia verax est in promissione, quia potens in exhibitione &c. hæc tria sic roborant & confirmant cor meum, ut nulla me penuria meritorum, nulla consideratio propria utilitatis, nulla aestimatio cœlestis beatitudinis ab altitudine spei dejicere possit, in ea firmiter radicatum.*

Quæst. XIV. An lamie possint ventos, pluvias, grandines & tempestates exci-

excitare? Vulgaris & constans apud multos, præsertim indoctos,
& rudem plebeculam hæc est opinio: lamias, quas vulgariter vocant veneficas, posse tempestates ventos, flumina, tonitrua, nives, pluvias, ariditates, grandinem, perniciem frugum, & his similia producere? Sed I. ex textu nostro Evangelico persipimus, quod solus Christus Deus & homo, sit Dominus maris, tempestatis, ventorum & omnium Elementorum, admodum igitur in Deum est injuriosum, illud creaturis velle adscribere, quod creatoris est proprium. II. si lamia possunt ciere ventos & tempestates, possunt hoc efficere vi & facultate vel propria, vel aliena: Non propria, fieret enim hoc vel ratione Agentis vel Instrumentorum. Non ratione agentis quia 1. & lamia utiq; homines sunt, Si ergo lamia possunt excitare tempestates, utiq; omnes homines id possent, 2. lamia plerumq; sunt decrepita anicula, vix pulicem loco dimovere valentes. Non ratione Instrumentorum. Jaçant quidem venefica, & ad delirium usque sibi persuadent; imò inter torturas constanter profitentur, & in hac constantia mortem quoq; patiuntur se pleraq; negotia incantationum, fulminum, ventorum, pluviarum & rerum similibum, per certas Ceremonias, imprecationes characteres, & ad minicula alia, ipsis à Sathana præscripta, effecisse, ut per scriptas schedulas, in quibus continentur ignota vocabula busios, marthim, parchimam; per recitationem certorum rythmorum, per additas crucis & alia signa, per circulos pictos, per coctionem variaram resionem, per projectionem arenæ aut lapidum post tergum, per profusionem aquæ cum magno impetu; per bipennis illisionem in traetis, facta. Et quæ hujusmodi ineptissimorum rituum exempla infinita sunt alia, quibus lamia effectus magnos tribuunt; sed delitantes enim excitare, pecora, homines, & agros cogitationibus, characteribus, imprecationibus, aliisq; Ceremoniis modò enumeratis, quomodo lædere possent? Cum 1. verborum humanorum, quantitarum & figurarum per se nulla sit efficacia, teste Philosopho I. I. Dialect. p. 37. Et si quandoq; sequitur effectus; sequitur ille propter aliud quippiam, non propter ipsam pronunciatam imprecatioem. 2. Imò sæpè sequitur effectus imprecationis, quâ protulit homo, aliàs à Magia alienus, ubi acceptum referre decet even-

eventum, non loquenti, sed Deo operanti & permittenti. 3. si cæ-
tas res expedire possent veneficæ, utiq; temporibus bellorum ad-
versus hostes communis patriæ artem suam exercebant, utiq; item
tempore admodum arido suis agris vel pluviam creare, vel grandi-
nem avertere, valerent. Si aliena, certè diabolica. Atq; sic ne qui-
dem hoc simpliciter præstare posse veneficas asserimus. Nam Dia-
bolus ventos tonitrua, & alia hujusmodi meteorora producere non
potest. Finita enim est hujus potentia & à Deo restricta. Quin-
imò; venti sunt substantiæ. At nullam substantiam, vel creare, vel
generare potest Dæmon. Illud enim solius Dei: hoc solius natu-
ræ est, Ergo nec ventos, nec nubes, nec pluvias producere. Id au-
tem lubentes damus, Spiritum illum malignum longo usu experi-
entia, atq; observationibus exactissimum esse factum Physicum,
& sagacissimum Astronomum, ut ex causis naturalibus omnes fer-
mè tempestates possit præscire & prædicere. Possit insuper virtu-
tem efficientem naturalem promovere, vaporesq; ab uno ad aliud
locum transferre, atq; ita in unum conglomerare chaos, ut faci-
lius inde tanta stupenda orientur naturæ corpora. Verum non nisi
permittente magno Deo, hujus enim absq; nutu, ne pilum è capite
nostro surripere est potens. Sed hæc sufficiant. Plura de his lege
*apud Delrium Tom. 1. Disquis. Mag. VVier, l. 2. de præstig. cap. 14. & l. 4.
cap. 9. Properandum ad finem.*

Quæst. XV. An Christo homini Majestas & Αβη infinita vereq; divini-
verè, ac realiter sit communicata. Quia hæc quæstio sæpiusculè in usu-
tatis Evangeliorum pericopis recurrit; ideoq; in illa hoc loco eri-
mus breviores. Illustre vero divinx Majestatis & Αβη quidem
propriæ; carni verò assumptæ per unionem hypostaticam realiter
communicatæ testimonium nobis 1. in præsentii historia v. 26. & 27.
suppedatur, Siquidem Christus tanquam verus Deus & homo se
hic Dominum ventorum & maris ostendit, ad cujus imperium &
nutum istæ creaturæ protinus obmutescunt, & hoc ipso testatum
reddit, quod etiam secundum humanam naturam ipsi imperium
& plenaria potestas omnium creaturarum, earum etiam quæ in-
mani sunt, sit data. Et quànquã in statu exinanitionis non semper
majestatem illam omnipotentis per carnem exeruit, sed nonnun-
quam, exigente vel gloriâ Patris, vel vocatione sua; vel salute suo-
rum, sicut in præfati miraculo subtraxit: Jam tamen in throno
dexteræ Dei collocatus καὶ ἰσὺς τοῦ θεοῦ καὶ τῆς θείας δόξης
μέτοχος

μέροσ, ut loquitur Eustacius apud Theod. factus, Dominus etiā
 ut homo super omnia opera manuum Dei constitutus imperat pō-
 terenter omnibus creaturis, in cœlo & in terra. Hoc ipsum quoque
 II. ^{ἐπιτάς} ostendunt illustrissima scripturæ testimonia ut Dan. 7. v. 14.
הַיְהוָה הוּא הַמֶּלֶךְ הַבְּרִיךְ potestas ejus potestas æterna, quæ non aufere-
 tur Math. 11. v. 27. cap. 28. v. 18. data est mihi ^{πᾶσα ἐξουσία} Coloff. 2. v. 9.
 Philip. 2. v. 9. & 10. Idem III. ^{συλλογιστικῶς} confirmant rationes, quæ bo-
 na consequentia è Scriptura ducuntur. Quarū I. sumitur ab Hypostā-
 tica unione, Si Ἀόγος seipsum totū suā naturā, & personā assumptæ car-
 ni cōmunicavit: utiq; etiā suam cōmunicavit majestatem, adeoq;
 omnia divina idiomata, quæ illius complexu continentur. Sed ve-
 rum prius, ergo & posterius, Ratio consequentiæ majoris est, quia
^{ὑποστατικῶς} Ἀόγος & ^{ἰδιωματικῶς} idiomata divina Ἀόγος, sic unum sunt ^{ἀδιαιρέτως},
 ut nullum prorsus inter ea sit discrimen: sed uno posito necessariō
 ponatur & alterum: usque adeō ut si idiomata divina Ἀόγος
 assumptæ carni non sunt communicata, ipsa etiam ^{ὑποστατικῶς} Ἀόγος
 non sit communicata. Assumptum probatur *ex cap. 1. Ioh. v. 14. Coloff.*
2. v. 9. II. à modo unionis. Si nos in altera vita erimus ^{κοινωνοὶ τῆς δέξας}
^{φύσεως}, imō in hac etiam vitā *2. Pet. 1. v. 4. 1. Ioh. 1 v. 6. 1. Cor. 1. v. 9.*
 multo magis utiq; carni Christi communicata est divina majestas,
 simulq; omnia idiomata divina, quæ complexu illius continentur.
 Ratio: Quia Deus nobis adest tantum ^{παράστατικῶς}, Ἀόγος autem car-
 nem assumptam sibi univit ^{ὑποστατικῶς}. Atqui verum prius. Ergo
 & c. III. A sessione ad dextram æterni Patris, qui sedet ad dextram æterni
 Patris, is pater est majestatis divinæ; simulq; omnium idioma-
 tum, quæ ejus complexu continentur. Quia dextera Dei non est
 localis, sed honor & gloria Deitatis *Psal. 77. v. 17. Psal. 18. v. 36.*
Psal. 139. v. 7. Luc. 22. v. 69. Hebr. 8. v. 1. Sed Christus homo sedet
 ad dexteram æterni Patris *Psal. 110. v. 1. Dan. 7. v. 14. Math. 22. v. 43.*
Luc. 22. v. 69. Apoc. 5. v. 12. Ergo & c. Accedit hūc IV. Vnani-
 mis consensus orthodoxorum Patrum, ut Cyrilli l. de incarn. unigen. cap. 11.
 Hilarii l. 2. de Trinitate, & aliorum. His etiam V. specialia argumen-
 ta de singulis speciebus ^{χαρακτημάτων} Homini Christo communicato-
 rum, quorum in Scriptura expressa sit mentio, addi possent, sed quia
 hic brevitati studemus; & alias à nostris præceptoribus summè ve-
 nerandis hæc satis nervosè, solidè & copiosè sint pettractata.
 Hæc pauam facimus;

Christo. Homini jugū gloria, jugū honos.

CATA-

CATALOGUS

Aliarum quarundam propositionum erronearum, ex nonnullorum adversariorum Postillis collectus.

I. Homo afflictiones accipit pro penitentia, & per istas non solum ab inferno liberatur, sed sepe etiam pena purgatorii exolvitur. *Coster. in Evang. Domin. super hoc Evang. p. 230.*

II. Afflictiones ducunt nos in caelum, hic quidem contemuntur, sed ibi majori ponderis sunt; & carere debentur. *Idem d. l. p. 232.*

III. Si quis haberet tot occurrentes cogitationes contra fidem, quot sunt arenae maris, qua etiam tam mala essent, quod etiam dix cor imaginari posset, sive de Deo, vel de Christo, & B. Maria aut aliis sanctis, etiamsi homo eas haberet per longum tempus, puta per 40. aut centum annos; & ultra, etsi nulla peccati voluntaria delectatio sequeretur, peccatum non est. *Idem ibid.*

IV. Per preces homines sibiipsis & aliis peccatoribus salutem promereri possunt. *Idem statuit d. l.*

V. Martinum Lutherum nihil aliud fecisse quam fistulam inflasse, quia homines jam a multo tempore fuisse paratos ad saltandum, unde cum fistulam illius audivissent, etiam eum mox secutos fuisse. *Costerus ex Johanne Lanspergio Catholicano Colonienfi refert in hanc Domin.*

VI. Si unusquisque ex animo, ardentibus precibus Christum invocaret, & Christi Ecclesiam suam mox ab omnibus haereticis opinionibus & schismaticis discordiis liberaret, quia dicit, *petite & accipietis.* *Costerus d. l. p. 237.*

VII. S. Petrus licet Christum ore in domo Caipha abnegaret, magis ex amore, quam timore, tamen recta semper fides in illo manebat, tanquam in firmo fundamento, quod per Christum factum erat ad aedificandum Ecclesiam suam super illud. *Idem d. l. p. 238.*

VIII. Christum vident quicumque cruces vel textiles vel lineas in vestimentis gestant. *Jodocus Nahum super hoc Evang.*

IX. Ein vagestämer Wind ist wider das Schifflein Christi aufgestanden von Aquilon von Mitternacht / durch den Luther / damit des Jeremia Spruch ein Sörgang hette / Von Mitternacht wird offenbaret alles Wel. *Johan. Eccius in Postill. super hoc Evangel.*

X. Non turbatur navis qua Petrum habet: turbatur illa qua Judam habet. Etsi multa illic discipulorum merita navigabant: tamen eam adhuc perfidia proditoris agitabat. In utraq; Petrus. Sed qui sui meritum firmus est, turbatur alienis. *Habet Beda in Luc. cap. 8.*

AD PRAEANTISSIMUM DOMINUM RESPONDENTEM.

<p>Affertor embei Wilhelme dogmatis Arndi meo, mihiq; ob hunc carissime, Deo benigniter favente, denuo En prodit à te scripta Disputatio, In qua ratem Christi saburrâ liberas</p>	<p>Quam sevientis turbines ingesserant, Sic perge, remos mox tibi, quod augu- ror, Nauclerus ille noster optimus dabit. Joh. Gerhard D.</p>
--	---

94 A 7385

ULB Halle
002 728 095

3

VD17

1. An der ...
2. ...
3. ...

inches
Centimetres

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue	Blue	Black
Cyan	Cyan	3/Color
Green	Green	White
Yellow	Yellow	Magenta
Red	Red	Magenta
White	White	White
3/Color	3/Color	3/Color
Black	Black	Black

TIO

æ quartæ
stum.

HARDO
FESSORE

itore ater-

ELINGUS

VII.

MANNI.

41

